

OULUN LIIKASENPERÄN LUONTO- JA MAISEMASELVITYS

09.12.2022

Päivitetty 10.04.2025

SISÄLLYSLUETTELO

JOHDANTO	1
YLEISKUVAUS	2
ARVIOINTIMENETELMÄT	3
KASVILLISUUS.....	3
YLEISKUVAUS: RAJAUS JA TEHTÄVÄT	3
LUONTOTYYPIT	4
LIITO-ORAVA.....	5
LEPAKOT.....	7
LINNUSTO.....	10
NISÄKKÄÄT.....	15
VIITASAMMAKKO	15
MAAPERÄ.....	15
MAISEMA.....	16
MAISEMAN VIIMEAIKAINEN KEHITTYMINEN	16
MAISEMARAKENNE JA MAISEMAKUVA	19
MAASTONMUODOT.....	21
VIHERALUEET	22
YHTEENVETO JA SUOSITUKSET	26
KASVILLISUUS.....	26
ELÄIMISTÖ.....	26
LUONTOKOhteiden ARVOLUOKITTELU 2025	27
MAISEMA.....	28
LÄHDELUETTELO	28

JOHDANTO

Maisemaselvitys on tehty Oulun kaupungin Liikasenperän asemakaavoituksen taustaselvitykseksi. Selvityksen on laatinut Maisema-arkkitehtitoimisto Väyrynen, Natans Oy ja Kosteikkomaailma. Lähtötiedot pohjautuvat Maanmittauslaitoksen, Kansalliskirjaston ja Oulun kaupungin aineistoon.

YLEISKUVAUS

Selvitysalue sijaitsee noin kuuden kilometrin etäisyydellä Oulun keskustasta pohjoiseen Liikasen kaupunginosassa. Selvitysalue rajautuu lännessä Alakyläntiehen, etelässä Raitotien ja Ruskotunturin tien suuntaisesti. Pohjoisessa rajausta sijoittuu metsäalueelle. Alueella on jonkin verran haja-asutusta. Alueen metsiä on hoidettu metsätalousalueena ja virkistys- ja ulkoilualueena. Alueella ei sijaitse inventoituja maisemallisesti tai kulttuurihistoriallisesti arvokkaita kohteita (kuva 1).

Kuva 1. Selvitysalueen sijainti opaskartassa. Selvitysalueen rajausta on osoitettu punaisella värillä.

ARVIOINTIMENETELMÄT

Alueeseen tutustuttiin maastokäynnein: toukokuussa kaksi kertaa (9.5. ja 13.5., liito-oravan papanatarkastelut) kesäkuussa kahdesti 27.6.2022 ja 28.6.2022 (detektorien vienti ja tuonti, luontotyytit ja kasvillisuus), syyskuussa kahdesti (22. ja 28. 9. valokuvausta ja luontotyyppien rajaustarkastuksia) ja kerran lokakuussa (9.10.2022, valokuvia, tarkastuksia). Maastotyöt pohjustettiin karttatarkasteluin (myös vanhat peruskartat ja historialliset ilmakuvat) ja mm. Paikkatietoikkunan puusto- ja maaperätiedoin. Lajitiedot tarkastettiin myös Laji.fi-tietokannasta 28.9.2022. Luontotyytit esitetään Uhanalaisten luontotyyppien verkkopalvelun esittämällä tasolla

Direktiivilajien arviointimenetelminä olivat papanatarkastelut (liito-oravat) ja detektorikuuntelut (lepakot). Detektorit olivat paikalla 27.-28.6.22 ja 10.-11.9.2022 Papanatarkastelua vaikeutti puuston tasakokoisuus ja -laatuus (paitsi Liikasentiellä).

Viitasammakolle sopivia soidinympäristöjä kartoitettiin aluksi tietokanta-aineistojen ja kartta-aineistojen avulla ja ne tarkistettiin 16.5.2022 lintulaskennan yhteydessä, jolloin havainnoitiin mahdollisia uusia soidinympäristöjä. Jos sopiva paikka havaittaisiin, soidinpaikalla mahdollisesti esiintyviä yksilöitä käytäisiin kuuntelemassa myös iltayöllä, jolloin lajin soidin on voimakkain.

Aiemmat lintuhavainnot tarkistettiin Laji.fi- ja Tiira.fi-lajitietokannat uhanalaisten (EN ja VU) ja silmälläpidettävien lajien osalta 28.3.2025. Tiira.fi:ssä havainnot selvitettiin ajalta 1.1.2010–1.1.2025 ja tällöin 1.4.–30.6. väliseltä ajalta. Selvitysalueen pesimälinnusto kartoitettiin kolmen laskentakerran perusteella. Ensimmäinen parilaskenta tehtiin 16.5.2022 klo 5.20–8.45, toinen 26.5.2022 klo 4.10–7.55 ja kolmas 1.6.2022 klo 6.50–8.55. Viimeisin laskentakerta oli jo kesäkuun alussa, koska myöhemmin kesäkuussa todennäköisesti laulavat koiraat ovat lajeja, jotka saapuvat kevätmuutolla viimeiseksi. Niissä ei ole sellaisia uhanalaisia tai silmälläpidettäviä lajeja, joita alueella voisi esiintyä. Useimmat metsien uhanalaiset tai silmälläpidettävät lajit tai metsien hoidon vuoksi vähentyneet lajit, kuten pyy, tikat, hömö- ja töyhtötiainen soidintavat aktiivisimmin toukokuussa, jolloin siihen ajankohtaan kannattaa keskittyä laskennoissa. Kesäkuussa myöhemmin tehtävä laskenta palvelee lähinnä lintujen perustutkimuksia, kun taas maankäytön vaikutuksien arvioinnin kannalta toukokuun laskennat ovat tärkeimmät. Laskentamenetelmänä oli kiertolaskenta ja kaikki pesimiseen viittaavat havainnot.

Muita nisäkkäitä havainnoitiin mm. lintulaskentojen yhteydessä. Varsinaisia laskentoja näiden osalta ei tehty.

Maisemaselvitys laadittiin olemassa olevien selvitysten, maanmittauslaitoksen ja kaupungin lähtötietoihin ja karttamateriaaliin pohjautuen. Lisäksi tehtiin maastokäynti 06.09.2022, jonka yhteydessä otettiin maisemaosion valokuvat.

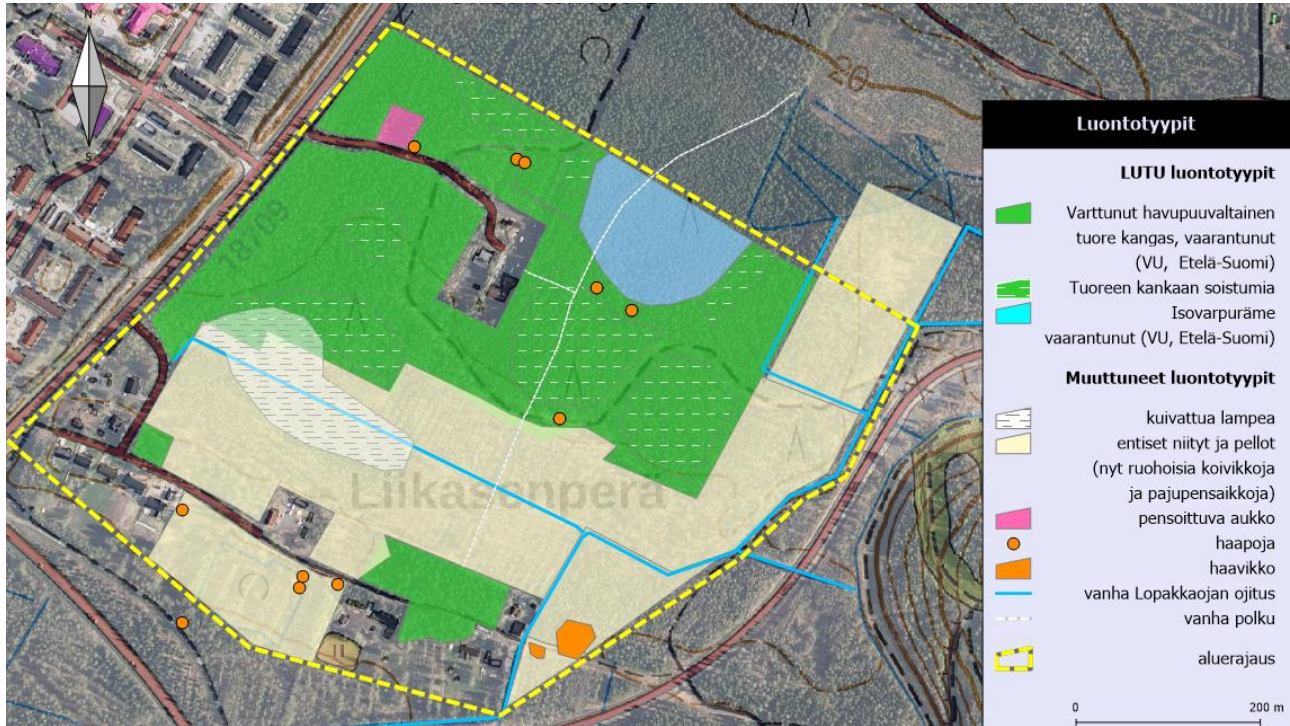
KASVILLISUUS

YLEISKUVAUS: RAJAUS JA TEHTÄVÄT

Liikasenperä on pääosin metsäinen alue Kaijonharjun ja Kuivasjärven itäpuolella, Alakyläntien ja Ruskotunturintien välissä (kuva 2). Jonkin verran asutusta on Liikasentien varrella. Metsäisestä alueesta liki puolet on syntynyt entisille niityille ja pelloille (ks. esim. Kuva 17, jossa on taustakuvana 1947 ilmakuva). Maaperältään alue on pääosin karkeaa hietaa; hiekkamoreenia on niukasti vain rajoilla. Alue kuuluu Kuivasojan valuma-alueeseen. Entinen Lopakkaoja laskee Laholaisojaan lähellä Kuivasjärveä. Alue on ojitettu ja kanavoitu, mutta paikoin yhä soinen ja vetinen. Alueelle on suunnitteilla Lopakkaojan laskeutusallas kosteikkoineen ja läjitysalueineen. Nämä rakennelmat

tulevat Ruskotunturintien tuntumaan. Lisäksi alueelle on rakenteilla kuntoreitti ja latu. Sen pohjatytöt on osaksi tehty, osalta taas ollaan poistamassa puustoa.

Alueelta tuli selvittää luontotyytit ja kasvillisuus ja selvittää, onko alueella liito-oravalle potentiaalisia elinympäristöjä. Lepakoista tehtiin esiselvitys.

Kuva 2. Aluerajaus, luontotyytit ja niiden LUTU-luokitukset.

LUONTOTYYTIT

Aluerajaus, luontotyytit ja niiden ns. punaisen kirjan LUTU- luokitus, on esitetty kuvassa 2. Maaperä on pääosin karkeaa hietaa. Alue on noin puoliksi havumetsiä ja puoliksi asutusta, vanhoja umpeen kasvavia peltöjä ja niittyjä. Aluetta on pitkään ojitettu, ja sieltä on kuivatettu pieni lampi, Lapinlampi (kuva 15). Lapinlammen ja umpeenkasvaneiden peltöjen ympäristöstä voi siellä täällä maaperästä havaita turvetta, esimerkiksi peltöaluetta sivuavan vanhan koneuran kohdalta.

Kuvassa 16 on esitetty alueen peruskartat vuosilta 1926, 1955, 1989 ja 2022. Vuoden 1989 kartassa ympäristö näyttää kokonaisuudessaan kosteammalta kuin muissa kartoissa. Tosin myös karttamerkit ovat monipuolisia. Ilmeisesti vuoteen 2022 mennessä osa soistumista on metsittynyt ja kuivahtanut. Alueen pohjoisosassa on alueen ainoa ohutturpeinen suo.

Entiset kosteat niityt ja pellot ovat nyt suurimmaksi osaksi ruohoisia, harvapuustoisia koivikkoja ja pajupensaikkoja, joiden pohjakerros on tuppaista metsälauhaa, korpikastikkaa ja horsmaa. Entisten peltöjen metsittyneet soistumat saattavat muistuttaa ruoho- ja heinäkorpiä, joilta kuitenkin puuttuvat rahkasammaleet. Näitä muuttumia ei luokitella LUTU-tyyppeihin, koska muutosta edeltävä luontotyyppi ei ole nähtävissä. Luontotyyppien näkökulmasta ne ovat ns. tavanomaista luontoa.

Kangasmetsäinen alue on puolukka-mustikkatyytin tuoretta kangasta ja tuoreen kankaan soistumia. Pääpuulajit ovat kuusi, mänty ja hieskoivu. Paikoin on haapaa. Yleisimmät varvut ovat mustikka ja puolukka, mutta varvut saattavat myös puuttua. Yleisimmät sammaleet ovat seinäsammal, metsäkerrossammal ja rahkasammalista korpilahkasammal. Puulajisuhteet on esitetty Kuvassa 24

ja puuston korkeus Kuvassa 25. Puusto on varttunutta (yli 40 v, Kuva 3). Alue on korkeuseroiltaan ja maaperältään tasaista, mistä johtuu soistumien mosaiikkimaisuus ja pienialaisuus.

Varttuneiden havupuuvaltaisten tuoreiden kankaiden uhanalaisluokka on vaarantunut (VU, Etelä-Suomi) ja isovarpurämeiden vaarantunut (VU, Etelä-Suomi). Kartalle tuoreen kankaan ja korpisten tai rämeisten kasvillisuuden mosaiikki merkittiin vain tuoreen kankaan soistumina. Korpisuutta ilmentävät soistumat ovat yleisempiä, vaikka korpisuus onkin väistynä kehityssuunta. Mosaiikin soistumien tarkempi analyysi edellyttäisi metsä- ja suokasvien peittävyys tarkastelua. Epävarmuutta luontotyyppien määrittelyyn luo se, että kuusivaltaisista metsistä ei kyetty erottelemaan esimerkiksi sellaisia mustikkaturvekankaita, joiden kasvillisuus koostuu vain kangasmetsävarvuista ja -sammalista ja vain muutamista korpilajeista.

Voimakkaan kulttuurivaikutuksen takia metsäiset luontotypit ovat paikoin vain luonnontilaisen kaltaisia, eivät luonnontilaisia. Kehityssuunta on ollut hitaasti kuivuva. Havumetsät ovat pääosin tasarakenteisia ja melko samanikäisiä talousmetsiä. Alueella on myös tuoreita harvennushakkuita ja liikuntareittien rakentamista. Aluetta on kuivatettu voimakkaasti ja pitkään, mutta varsinaisia metsäojituksia ei ole. Riukumaista lahoppua on jonkin verran, suurempia maapuita yksittäin. Lahoppuun merkitystä kuvataan tarkemmin alueen linnustoselvityksessä.

Alueella ei ole luonnonsuojelulain (9/2023) eikä vesilain (587/2011) suojaamia luontotyyppisiä eikä metsälakikohteita.

LIITO-ORAVA

Liito-orava on Oulussa (toistaiseksi?) satunnaisesti tavattu tulokas. Viime vuosilta on pari havaintoa, yksi aivan naapurista Kuivasjärveltä. Liito-orava on tiukasti suojeltu ns. EU:n luontodirektiivin liitteen IV(a) laji. Kaavoituksen yhteydessä sekä etsitään sille sopivia potentiaalisia habitaatteja että tehdään varsinaisia papanatarkastuksia. Viime mainitut kohdistetaan juuri potentiaalsiin elinympäristöihin. Tässä tehtiin molemmat. Maastossa käytiin 9.5. ja 13.5. 2022. Aika oli sopiva. Kevät oli pari viikkoa myöhässä keskimääräisestä ja metsissä oli vielä lunta laikkuina. Papanoita etsittiin erityisesti suurten kuusten ja haapojen tyviltä.

Liito-oravalle ihanteellinen elinympäristö on varttunut kuusivaltainen sekametsä, jossa on riittävästi lehtipuita, erityisesti haapaa, ravinoksi. Lisäksi tarvitaan kolopuita, vanhoja risupesäitä ja linnunpönttöjä pesintään. Suuret kuuset tarjoavat suojaa, samoin metsän erirakenteisuus eli puuston eri-ikäisyys.

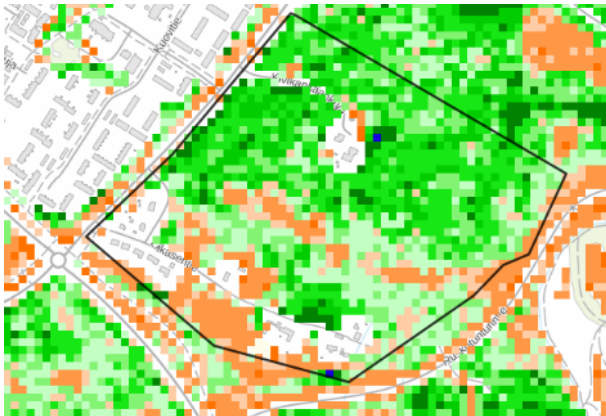
Potentiaalista elinympäristöä voidaan etsiä sekä karttatarkastelussa että maastossa. Karttatarkastelu tehtiin Paikkatietoikkunan tarjoamin puustotiedoin. Puuston ikä 2019-kartta kertoo, että puusto on varsin tasaikäistä ja oikeastaan hiukan nuorta liito-oravametsäksi (kuva 3). Kartan tumman vihreät tarkoittavat n. 80-vuotista puustoa, sininen yli 100-vuotiaista. Kuva 4 kertoo kuusen biomassan määrän eli elävät oksat. Se indikoi riittävää suojaa liito-oravalle.

Alueen eteläosassa melkein Liikasentien päässä on muusta alueesta poikkeava metsikkö, jossa on ylispuina vanha männikkö ja niiden alla varttuneita kuusia ja koivuja. Liikasentien tuntumassa on melko runsaastikin haapoja ja myös vanhoja koivuja. Liikasentien varrella on myös yksittäisiä vanhoja tuuheita kuusia.

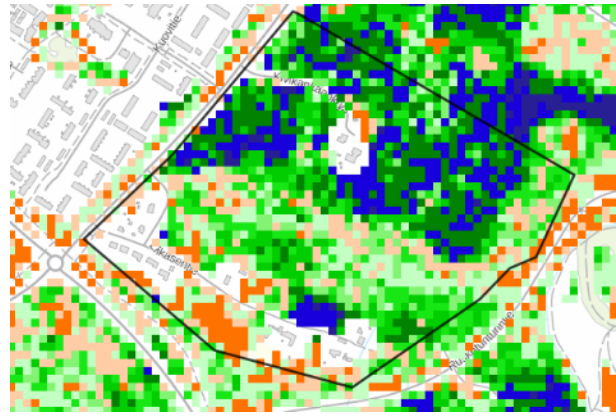
Esitietojen ja maastokäyntien perusteella koko kuusikkoinen alue ja Liikasentien metsikkö katsottiin potentiaalliseksi liito-oravahabitatiksi (Kuva 5). Alueet ovat luontotyyppiltään tuoretta kangasmetsää ja sen korpisia soistumia. Papanoita alueelta ei löytynyt. Puuston iältä alue on hiukan nuori, mutta puulajirakenne on sopiva. Haapoja alueella on niukasti paitsi Liikasentien tuntumassa. Karttaan niitä

on merkitty muutamia. Puuston nuoruudesta seuraa myös se, että kolopuita on niukasti. Joitakin linnunpönttöjä alueella on, myös Liikasantien asuntoalueella. Pihoilta on pääsy metsäalueille. Laajempi haavikko on etelänurkassa, jossa se toisaalta saattaa olla uhattuna Lopakkaojan kosteikkokaivuista tulevien maiden läjityspaikkana.

Kaakkoisnurkan haavikko olisi hyvä säästää. Haavikoilla on oma ainutlaatuinen eliöstönsäkin, eli se on monimuotoisuuden kannalta merkittävä laji. Uutisissa on näkynyt, että sitä on eräin paikoin Suomessa ryhdytty suosimaan ekologisista syistä. Oulussakin tämä olisi paikallaan, sillä täällä on selvästikin silmiinpistävän vähän niin vanhoja haapoja kuin haavikkojakin. Asia huomattiin myös Oulun kasvit -kirjassa (2005).

Kuva 3. Puuston ikä. Tumman vihreät n. 80-vuotiaita. MVMI kartta-aineisto (2021).

Kuva 4. Kuusi, biomassa, elävät oksat. Sininen on 3. ja korkein luokka 10-portaisessa järjestelmässä. MVMI kartta-aineisto (2021).

Kuva 5. Liito-oravien potentiaalinen elinympäristö ja lepakkodetektorien paikat A-D ja tallennusten määrä. Detektoreihin osui vain ohilentoja. Aktiiviseurantaan ei nähty tarvetta 2022, mutta 2025 saadut uudet tiedot viittaavat alueella mahdolliseen levähdyspaikkaan, jonka olemassaolo on tarpeen selvittää.

Kuva 6. Liikasentien vanhojen mäntyjen alle kasvanut kuusikko katsottiin liito-oravan potentiaalisesti elinympäristöksi.

Kuva 7. Liikasentien varressa on liito-oraville soveltuvia reittejä ja suojapuita.

Kuva 8. Liikasentien vanhat pihapiirit saattavat tarjota pohjanlepakoille soveltuvia elinympäristöjä.

LEPAKOT

Tämän selvityksen tarjoukseen ei sisällytetty varsinaista lepakkoselvitystä aktiiviseurantoinen, mutta lepakoille soveltuvia ympäristöjä tarkkailtiin. Laji.fi -tietokantaan on merkitty kaksi aiempaa lepakkohavaintoa Ruskonniityn tienoilta. Havainnoissa kerrotaan, että Ruskonniityllä on nähty lepakkoja 10 vuoden ajalta. (Viimeksi tehty Laji.fi-haku 18.3.2025, sisältää karkeistettua tietoa.) Alueella esiintyy vain pohjanlepakkoa, koska lähijärviltä ei ole havaittu vesisiippaa.

Pyykösjärven eteläpuolelta on takavuosina tunnettu toistuvasti käytetty pohjanlepakon ruokailupaikka (Lassi Kalleinen, muistiinpanot 2014–2017). Myöskään viiksisiipoista ei Oulussa ole havaintoja. Viiksisiipat ovat näistä muista poiketen varsinainen metsälaji. Tästä lajistosta pohjanlepakko turvautuu enimmäkseen rakennuksiin niin lisääntymis- kuin levähdyspaikkoinaan. Ruokailupaikkoinaan se suosii metsänreunoja ja -aukkoja, joissa se lentelee mutkitellen melko korkealla. Lisäksi se käyttää mieluusti metsäpolkuja, latupohjia ja pyöräteitä liikkumiseen. Aukeita ja nuoria taimikkoja se välttelee, mutta asettuu joskus varsin urbaaniinkin ympäristöön. Oulussa se tuntuu olevan yleisehkö, mutta harvalukuinen. Lepakoille arvokkaiden alueiden osoittaminen on tiedon puutteen takia yhä vaikeaa.

Tutkittavalla alueella potentiaalisena lepakkoalueena tuli kysymykseen lähinnä Liikasentie, jonka varressa on asuttu pitkään. Alueella on muutamia vanhoja rakennuksia ja myös vanhoja puita. Ruokailuaukioita on riittävästi samoin kuin vanhoja polkuja ja pikkuteitä. Alueelta on useita ekologisia reittejä myös muihin metsiin. Yksi detektoreista oli metsäalueella polun ja pikkutien risteyksessä. Polusta kuva alla. Alueen melko tasaikäisissä metsissä ei ole lepakoille sopivia kolopuita eikä kivenkoloja.

Kuva 9. Detektorilta D pohjoiseen. Vanhan polun vartta. Maassa haavan lehtiä. Myös potentiaalista liito-oravahabitaattia.

Tällä kertaa seuranta tehtiin neljällä passiividetektorilla (AudioMoth 2.0). Alueeseen oli tutustuttu ja paikat valittu liito-oravaselvityksen yhteydessä. Kolme sijoitettiin Liikasentien varteen, yksi polun varteen tuoreen kangasmetsän tiheimpään paikkaan (Kuvat 5 ja 6). Detektorit olivat paikalla 27.6-28.6. kesäkuuta, yölämpötila n. 13°C, pouta, tuuli heikko. Tallennusten purku Kaleidoscope ohjelmalla. Ohjelma analysoi havaitut kaikuluotausäänet 20-90 kHz taajuudelta ja tallensi ne 15 sekunnin mittaisiksi tiedostoiksi. Kesäyö Oulussa on lyhimmillään - tallennusten kellonajat ovat Taulukossa 1: - Detektoritallennus toistettiin 10.-11.9.2022, mutta tallennuksia ei saatu. Tulos saattoi johtua jostain virheellisestä asetuksesta.

Taulukko 1 Havaintopaikat ja -ajat ja havaintojen kellonaika

DETEKTORI A	Liikasentie	27.6. ja 28.6.	klo 23:55, 00:20
DETEKTORI A	Liikasentie	28.6.	klo 00:32
DETEKTORI C	Liikasentie	28.6.	klo 02.02
DETEKTORI D	Polkujen risteys	28.6.	klo 00.20

Detektorihavaintoja tuli siis yhteensä viisi, mutta itse kukin vaikutti toisistaan irrallisilta ohilennoilta. Kaikki äänitykset olivat noin 30 kHz taajuudella, mikä sopii pohjanlepakolle. Johtopäätöksenä todettiin, että alue on lepakoiden käyttämä alue. Tämän työn palautteessa työn tilaajalta saatiin 13.3.2025 tieto, että Liikasentien varressa on palaneen saunan vanha piippu, ”joka toimii geokätkönä ja lepakoiden sekä lintujen asuinpaikkana”. Karttapiirroksen mukaan se on hyvin lähellä A detektoria (Kuva 5). Tämä merkitsee, että alueella on mahdollisesti lepakoiden levähdys- tai lisääntymispaikka. Asia tulee varmistaa varsinaisella lepakkoselvityksellä koko selvitysalueelle.

Kuva A. Entiselle pellolle syntynyttä harvaa koivikkoa. Pohjalla mätästävää nurmilauhaa.

Kuva B. Tuoretta kangasta. Kuusivaltainen sekametsä, valtavarpu mustikka. Metsäalvejuurta. Potentiaalinen liito-oravahabitaatti.

Kuva C. Tuoreen kankaan ja rämeen vaihtumisasihetta, jossa on tehty harvennushakkuuta. Kuva etelän suuntaan.

Kuva D. Mättäistä kuivahkoa rämettä: riukumäntyä, hieskoivua, metsävarpuja. Polun itäpuolella.

Kuva E. Rämettä polun länsipuolelta. Ruskaväriyksessä erityisesti juolukka. Suopursua, mättäillä puolukkaa.

Kuva F. Korpimuuttuma entisillä suoniityillä. Ei alkuperäinen metsätyyppi. Kuva 15.5.2022.

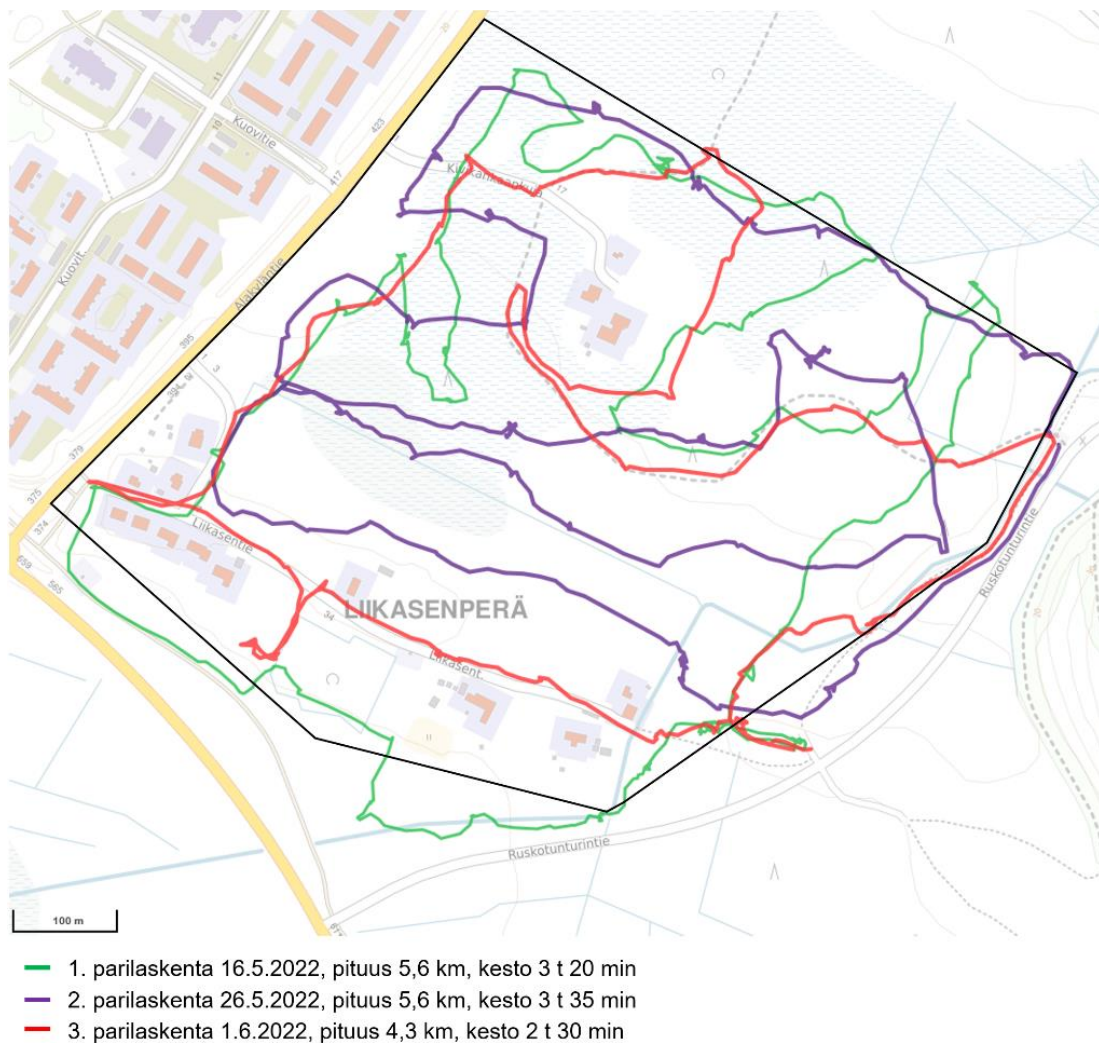
Kuva 10. Kuvaliite

LINNUSTO

Laji.fi-tietokantaan oli tallennettu lintuhavaintoja, mutta siellä ei ollut pesintään viittaavia uhanalaisten tai silmälläpidettävien lajien havaintoja. Tallennettuja lajeja olivat pesimäaikaan tavatut talitiainen ja sinitiainen, jotka pesinevät pääosin Oulun yliopiston tieteistutkimuksen linnunpöntöissä. Havaintoja oli lähinnä selvitysalueen luoteis- ja kaakkoisosassa.

Tiira.fi-tietokantaan oli tallennettu pesimiseen viittaavista havainnoista ja uhanalaisista tai silmälläpidettävistä lajeista pyy (VU) 14.5.2019 ja 4.5.2023. Edellisen havaintopaikka oli 200 m kaakkoon kuvassa 12 merkitystä harakan 26.5.2024 havaintopaikasta eli varttuneen metsän ja nuoren metsän rajalla. Jälkimmäinen havainto oli selvitysalueen ulkopuolella Ruskotunturin tien lähellä, eteläpuolella ulkoilureitin lähellä.

Selvitysalueen pesimälinnusto on kartoitettu kolmen laskentakerran perusteella. Ensimmäinen parilaskenta tehtiin 16.5.2022 klo 5.20–8.45, toinen 26.5.2022 klo 4.10–7.55 ja kolmas 1.6.2022 klo 6.50–8.55. Laskentamenetelmänä oli kiertolaskenta ja kaikki pesimiseen viittaavat havainnot (mm. soidinlaulu, esiintyminen lajille sopivassa pesimäympäristössä, pesintään liittyvät varoitussäät) havaittujen pesintöjen lisäksi on tulkittu pesiviksi pareiksi. Maastossa kävellyt laskentareitit tallennettiin Garmin 450 -tallentimella, joka tallensi myös kuljetun reitin pituuden ja keston. Nämä tiedot ovat Kuvassa 11.

Kuva 11. Kuva 1. Liikasenperän linnuston laskentareitit ja niiden pituus

Selvitysalueen pesimälinnusto on kartoitettu kolmen laskentakerran perusteella v. 2022 ja tulokset ovat taulukossa 1.

Taulukko 1. Liikasenperän selvitysalueen pesimälinnusto vuonna 2022.

Laji	Suojeluluokitus			Parimäärä yhteensä
	EU dir	KV	UHEX	
Tavi				1
Fasaani				1
Pyy	●		VU	1
Taivaanvuohi				1
Käpytikka				1
Metsäkirvinen				4
Västaräkki			NT	1
Rautiainen				5
Punarinta				4
Räkättirastas				2
Punakylkirastas				5
Mustarastas				3
Hernekerttu				3
Lehtokerttu				1
Mustapääkerttu				1
Pajulintu				8
Tiltalti				4
Hippiäinen				2
Kirjosieppo				7
Hömötiainen			EN	2
Töyhtötiainen			VU	1
Kuusitiainen				1
Sinitiainen				8
Talitiainen				4
Harakka			NT	1
Varis				1
Peippo				10
Vihervarpunen				4
Punatulkku				3
Keltasirkku				1
Yhteensä				91 paria
				30 lajia

EU dir = Euroopan Unionin lintudirektiivin liitteen I laji

KV = Suomen kansainvälinen vastuulaji

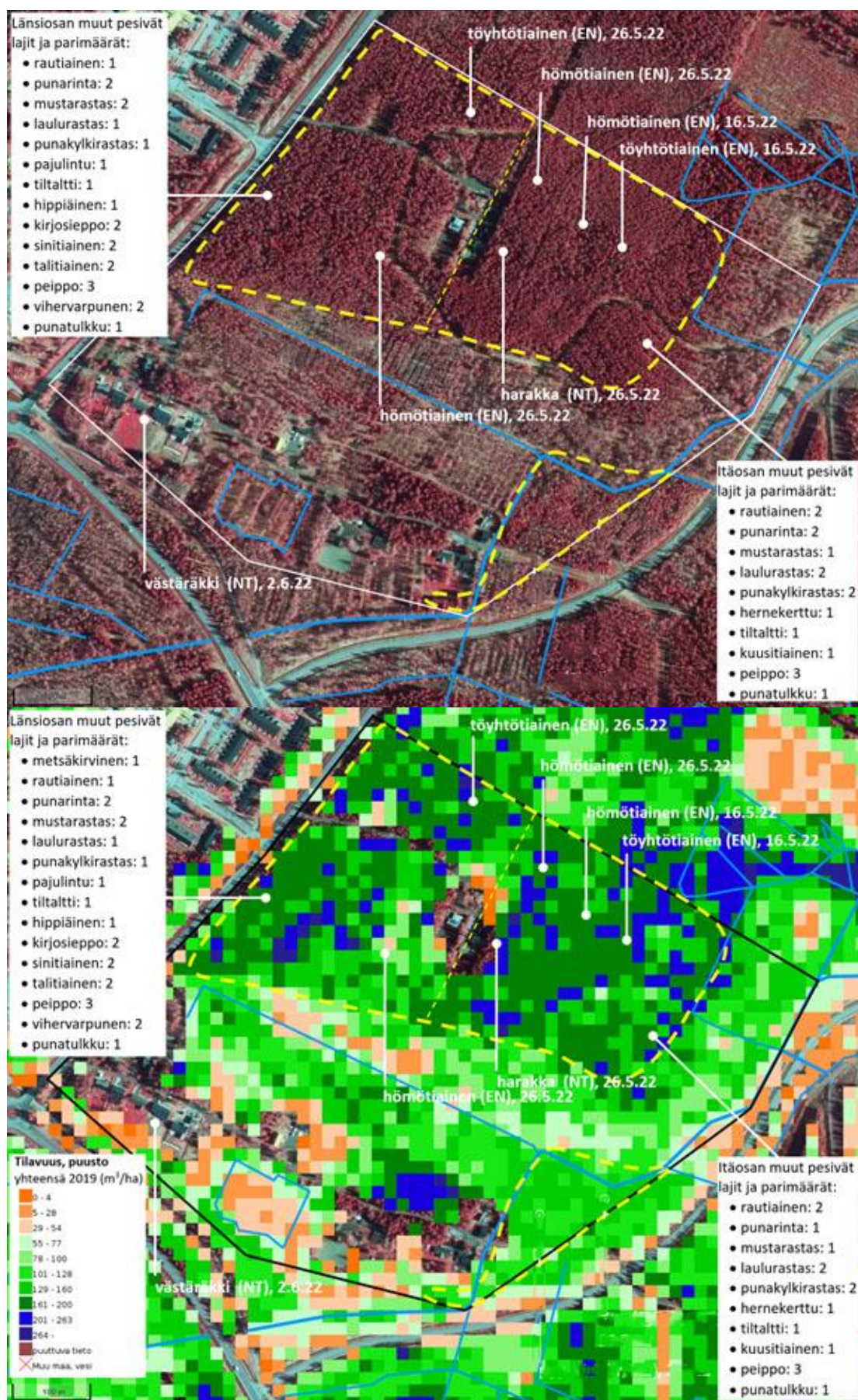
UHEX = Uhanalaiset lajit, Suomen punaisen kirjan 2019 lintulajit:

EN = uhanalainen laji, luokka erittäin uhanalainen

VU = uhanalainen laji, luokka vaarantunut

NT = uhanalainen laji, luokka silmälläpidettävä.

Selvitysalueella havaittiin 91 pesivää lintuparia (213 paria/km²) ja 30 lintulajia. Näistä lajeista kolme on uhanalaisia ja viidellä lajilla on suojeluluokitus. Uhanalaisten lajien havaintopaikat ovat kuvassa 12.

Kuva 12. Uhanalaiset lintulajit ja merkittävimmät lintualueet.

Selvitysalueella on kaksi merkittävää aluetta linnuston kannalta, pohjoisosan laaja varttuneen - vanhan havumetsän alue sekä kaakkoisosan varttunut sekametsä. Molemmilla alueilla havaittiin uhanalaisia metsien lintulajeja. Pohjoinen alue muodostaa tärkeän ja yhtenäisen varttuneen metsän havumetsäalueen, joka on myös ekologisesti metsäyhteydessä pohjoiseen, itään ja kaakkoon. Nämä alueet on rajattu keltaisilla katkoviivoilla kuvaan 12. Pohjoisosan laaja alue on myös näissä kuvissa jaettu ohuemmalla keltaisella katkoviivalla kahteen osaan, länsi- ja itäosaan.

Pohjoisosassa laajalla havumetsävaltaisella alueella havaittiin 38 pesivää paria ja 17 lajia eli yli puolet koko selvitysalueen lajimäärästä. Siellä havaittiin kaksi uhanalaiseksi luokiteltua lajia, hömötiainen (EN), töyhtötiainen (VU) sekä harakka, jonka suojeluluokitus on NT. Hömötiaisia havaittiin kaksi paria, sillä 26.5.2022 kuultiin yhtä aikaa kahden eri hömötiaisen laulua. Laji tavattiin myös 16.5.2022 pohjoisemman reviirin alueella. Töyhtötiainen havaittiin 16.5. ja 26.5.2022 hieman eri paikoissa, mutta laji on aikainen pesijä ja sillä saattoi olla lentopoikue jälkimmäisellä kerralla. Tämän vuoksi lajille merkittiin alueelle vain yksi reviiri. Harakka äänteli lähellä taloa ja hyvin todennäköisesti pesii alueella myös.

Pohjoisella alueella tavattiin runsaasti varttuneille havumetsille tyypillistä lajistoa. Lisäksi kolopesijöitä (kirjosieppo, kuusitiainen, sinitäinen, talitiainen) tavattiin useita lajeja. Niiden suhteellisen runsaan esiintymisen taustalla on ainakin se, että länsiosassa on Oulun yliopiston eläin ekologian tutkimusalue ja sinne on asennettu pikkulinnunpönttöjä. Lisäksi keskellä olevan talon lähellä voi olla pönttöjä. Pohjoisella alueella on kuitenkin jonkin verran lehtilahopuuta pötkelöinä, johon esimerkiksi hömötiainen ja harvoin pönttöihin asettuva töyhtötiainen voivat kovertaa kolonsa. Pohjoisen alueen itäpuolella (selvitysalueen sisällä) on kauan sitten käytöstä poistunutta peltoa, jossa näytti olevan myös joitakin lehtilahopuita pesimiseen soveltuvaksi.

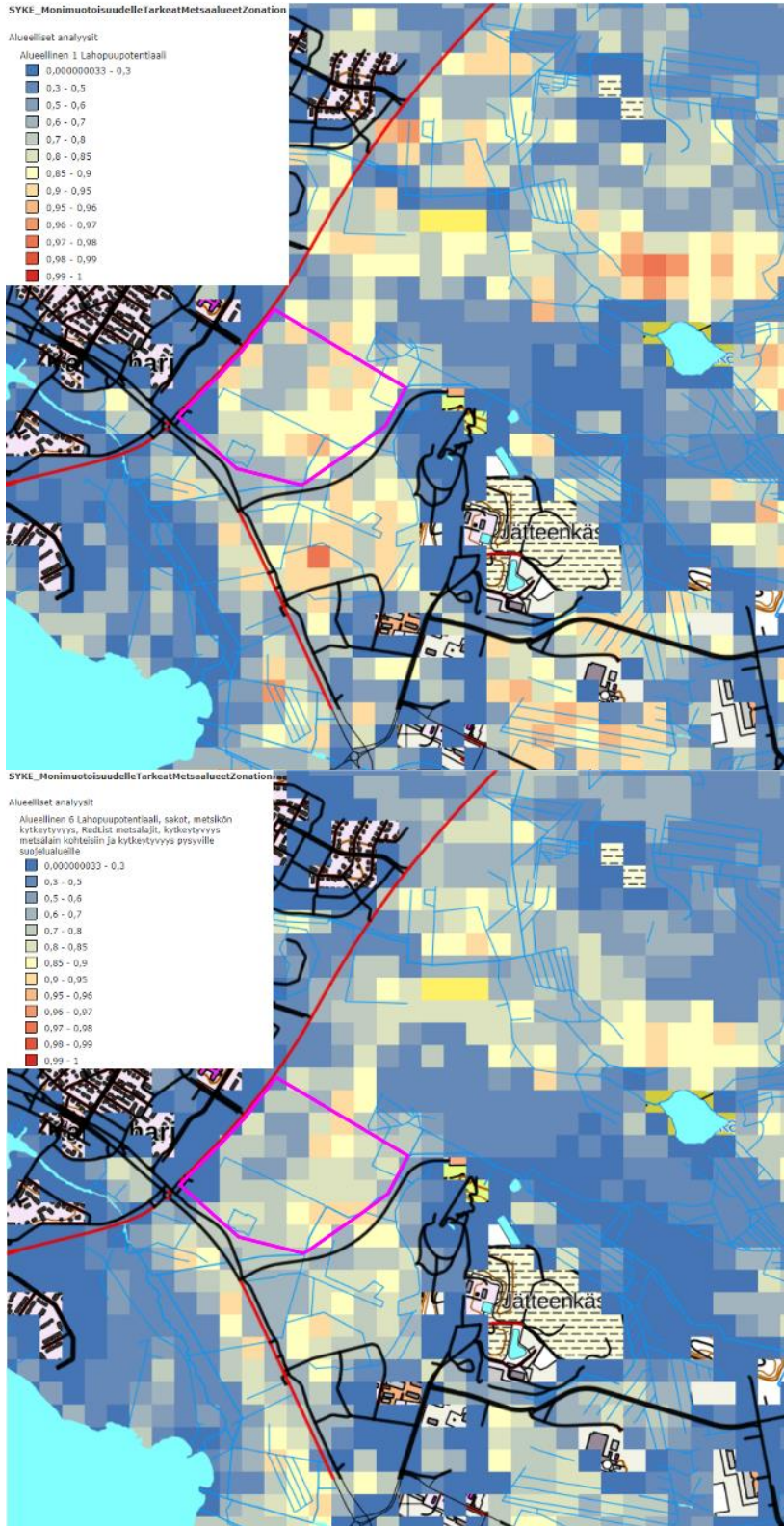
Pohjoisosan länsiosa on runsaspuustoista mänty- ja kuusivaltaista metsää (kuva 12, alakuva), jossa puusto on rinnankorkeuslähpimitaltaan 10–25(30) cm. Lisäksi siellä on yksittäin rinnankorkeuslähpimitaltaan 25 cm haapoja sekä joitakin 5–15 cm haapapuiden ryhmiä. Länsiosan pohjoisosalla on soistumaa ja havupuuvallasta sekametsää. Koko alueella on vähän (alle 5 m³/ha) lahopuuta, vaikka siellä on nykyisin kuollutta pystypuuta ja maapuuta eri lahoasteina ja pääasiassa lähpimitaltaan alle 20 cm. Tällaiset puuston rakennepiirteet sopivat hyvin mm. hömö- ja töyhtötiaisen elinympäristöön.

Pohjoisosan itäosa on elävän puuston ja kuolleen puun osalta samankaltaista kuin länsiosa. Koivua on koko alueella harvakseltaan ja se on pääasiassa lähpimitaltaan alle 20 cm. Eteläosassa on hieman enemmän lahopuuta kuin muualla, mutta se on lähpimitaltaan alle 15 cm. Varsinkin lehtilahopuuta voi muodostua lähitulevaisuudessa, jos metsiin ei kohdistu hakkuita.

Kaakossa oleva puustoltaan varttunut sekametsä on pyyn (EU dir, VU) elinympäristöä. Alue on ekologisessa metsäyhteydessä itään-etelään sekä pohjoiseen. Siellä on rinnankorkeuslähpimitaltaan 5-20 cm tiheää koivikkoa, jossa on runsaasti lähpimitaltaan alle 15 cm kuusta alla. Lisäksi eteläosassa lähellä isoa kokoomaajaa on lepikkoa, joka on pyylle tärkeä talviajan ravintolähde. Tässä sekametsässä oli reviirit myös seuraavilla lajeilla: punarinta, laulurastas, pajulintu, tilititti, hippiäinen, kirjosieppo, sinitäinen, talitiainen, peippo ja punatulkku. Lisäksi metsiköstä lähti maasta lehtokurppa. Käpytikka havaittiin siellä myös ja mahdollisesti lajille on sopivia lahopuita siellä tai sitten laji pesii alueen haapapuuissa. Metsikössä oli ainakin yksi pesimäpönttö, joka sopii tiäisille ja kirjosiepolle. Pyylle ja em. lajeille sopiva metsä jatkuu selvitysalueen ulkopuolelle itään Ruskotunturintien asti. Lisäksi Ruskotunturintien eteläpuolelta kuului pyyn soidinääntä ja siellä vaikutti olevan myös pyylle sopivaa elinympäristöä, joten alue on pyylle merkittävää seutua. Metsikön läpi on tehty uusi useita metrejä leveä ulkoilureitti, mutta pyy on silti asettunut alueelle eikä reitti sinällään häirinne pyytä.

Monimuotoisuudelle tärkeitä metsäalueita voidaan arvioida myös Suomen ympäristökeskuksen Zonation-analyyysiin perustuvalla paikkatietoaineistolla. Selvitysalueella on lähiympäristöään suurempi monimuotoisuusarvo, jos tarkastellaan pelkästään lahopuupotentiaalia (kuva 13, yläkuva)

tai jos huomioidaan useita eri metsäluonnon monimuotoisuudelle tärkeitä muuttujia (kuva 13, alakuva). Zonation-analyysi osoittaa myös, että selvitysalueen monimuotoisuuden ekologiset yhteydet ulottuvat pohjoiseen ja etelään. Tämä osoittaa, että selvitysalue on osa metsien monimuotoisuudelle tärkeää jatkumoa, joka alkaa etelästä Pyykösjärven itäpuolelta ja jatkuu pohjoiseen selvitysalueen läpi edelleen pohjoiseen ja kääntyy sitten itään-kaakkoon.

Kuva 13. Monimuotoisuudelle tärkeit metsäalueet Zonation-analysien perusteella.

NISÄKKÄÄT

Lintulaskentojen yhteydessä alueen kaakkoisosassa havaittiin metsäkauris ja hirven jälkiä oli pohjoispuoliskolla. Pohjoispuoliskon länsireunassa havumetsässä havaittiin siili ja orava. Oravan syömiä kuusenkäpyjä oli laajalti alueen pohjoispuoliskolla siellä, missä on kuusiakin.

VIITASAMMAKKO

Selvitysalueella ei ole viitasammakolle sopivia lisääntymisalueita. Alueella olevat ojat ovat joko liian pieniä ja kausittain kuivuvia tai itäreunan iso kokoomaoja on jatkuvasti virtaava uoma ja kuitenkin vesisyvyydeltään liian matala. Lisäksi viitasammakko vaatii soidinympäristöltään seisovaa tai enintään hyvin hitaasti virtaavaa vettä, jossa on myös kasvillisuutta.

MAAPERÄ

Maaperäkartan mukaan selvitysalue on pääosin karkeaa hietaa. Selvitysalueen kaakkois- ja luoteen puoleisilla reunoilla sijaitsee kaksi pientä hiekkamoreenialuetta. Ruskotunturi ja kaatopaikka erottuvat kuvassa 14 täytemaan merkinnällä. Selvitysalueen rajauserottuu kuvassa keskellä punaisella.

Kuva 14. Maaperäkartta.

MAISEMA

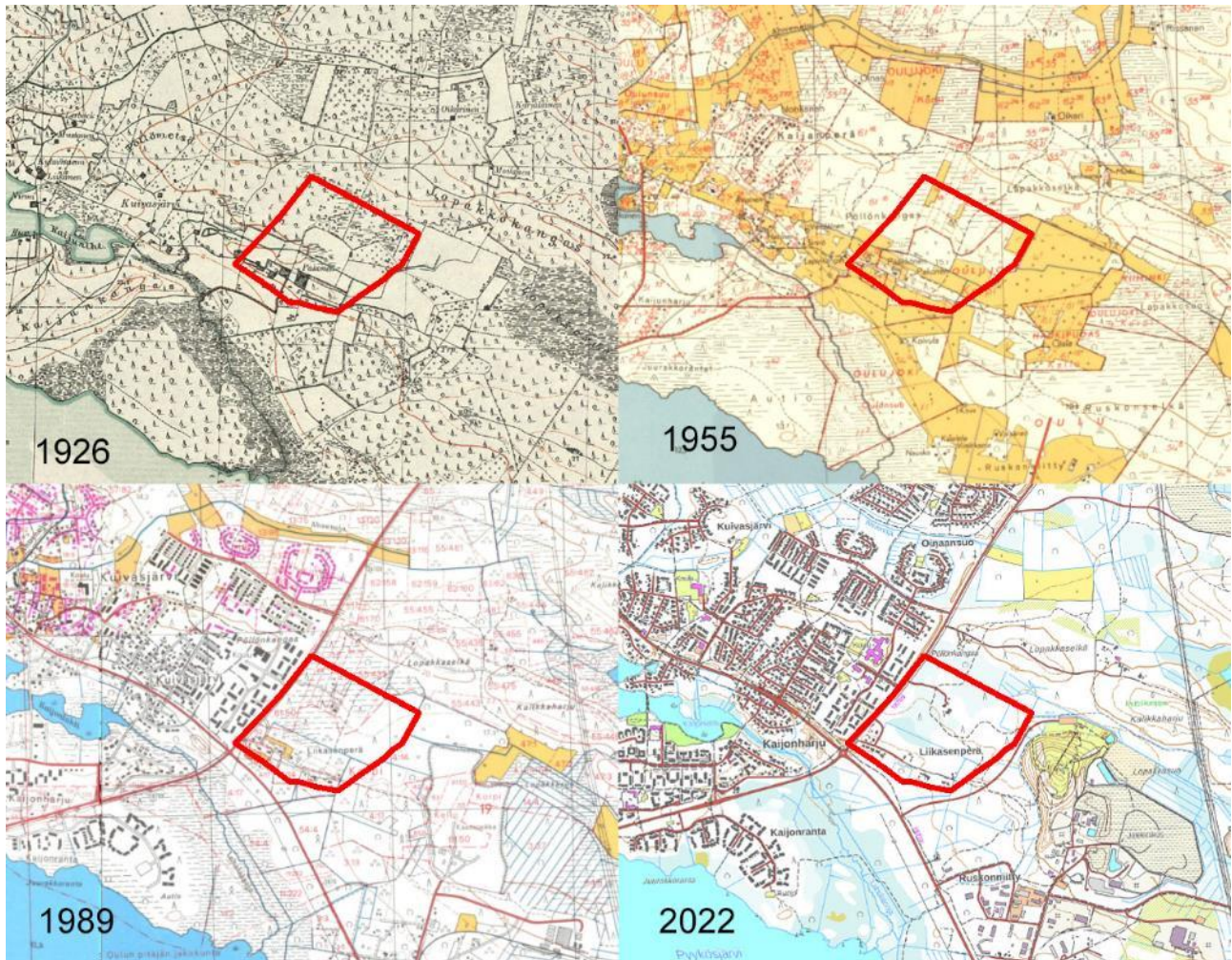
Selvitysalueella ei sijaitse kulttuurihistoriallisesti tai maisemallisesti arvokkaita kohteita. Selvitysalue kuuluu Pohjois-Pohjanmaan jokiseudun ja rannikon maisema-alueeseen, jota rytmittävät kohtisuoraan kohti merta laskevat virrat ja jokilaaksoissa sijaitsevat, yleensä kapeat viljellyn maan vyöhykkeet.

MAISEMAN VIIMEAIKAINEN KEHITTYMINEN

Selvitysalueella on ollut asutusta ja peltoviljelyä jo 1800-luvun puolessavälissä Kalmbergin kartan mukaan (kuva 15). Selvitysalueen pohjoisosa on ollut metsäinen, itäreunassa on sijainnut kosteikkoalue ja eteläosat ovat olleet peltoviljelyksessä. Selvitysalueelta oli poikittainen kulkuyhteys Kuusamontien suuntaan, joka on kulkenut selvitysalueella todennäköisesti nykyisen Liikasentien kohdalla. Kartassa esiintyvistä taloista Lapinkangas on sijainnut selvitysalueen vieressä Alakyläntien länsipuolella vielä 1971 (kuva 16). Tämän perusteella viereinen Lappi on sijainnut selvitysalueen sisäpuolella. Kalmbergin kartasta voi vielä erottaa pienen lammen selvitysalueelta, joka on sijainnut Liikasentien pohjoispuolella. Vuoden 1926 kartassa lampi on hävinnyt ja sen läpi on rakennettu kuivatusojat etelän ja lännen suuntaan Kuivasjärvelle. Selvitysalueella alkuperäiset kuivatusojat ovat nykyisinkin käytössä (kuva 16).

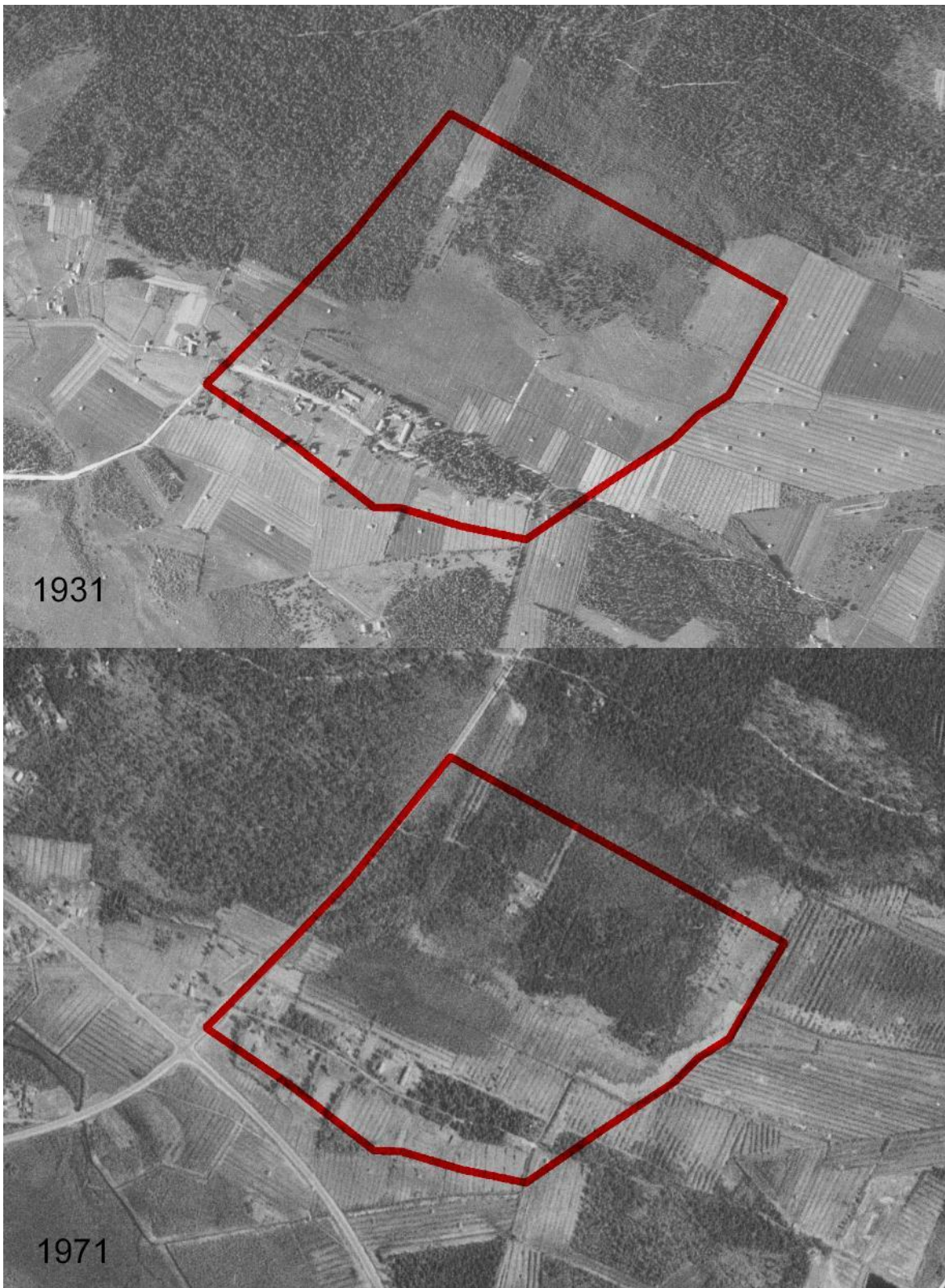

Kuva 15. Ote Kalmbergin kartasta vuodelta 1856. Selvitysalueen sijainti on osoitettu punaisella ympyrällä.

Kuva 16. Kuvasarjassa näkyy alueen kartat vuosilta 1926, 1955, 1989 ja 2022 vasemmalta ylhäältä oikealle lukien. Selvitysalueen raja on osoitettu punaisella viivalla.

Selvitysalueen maisema on 1931-luvun ilmakuvan perusteella säilynyt lähes muuttumattomana aina 1970-luvulle asti, jolloin rakennettiin Alakyläntie ja Raitotie. Sen seurauksena pellot pilkkoutuivat ja samalla niiden viljely väheni. Ilmakuvasta erottuu 1971 peltoalueiden alkava pusikoituminen ja siitä kehittynyt nykyinen lehtipuuvaltainen metsä. Nykyään entisten peltoalueiden metsissä on vielä havaittavissa vanhojen sarkaojien vaikutus. Peltojen metsittymisen myötä aikaisemmin avoimet maisemat peittyivät puustoon. Nykyisin avoimia avoimempia maisemia muodostuukin ainoastaan liikennealueiden tai pihojen yhteyteen.

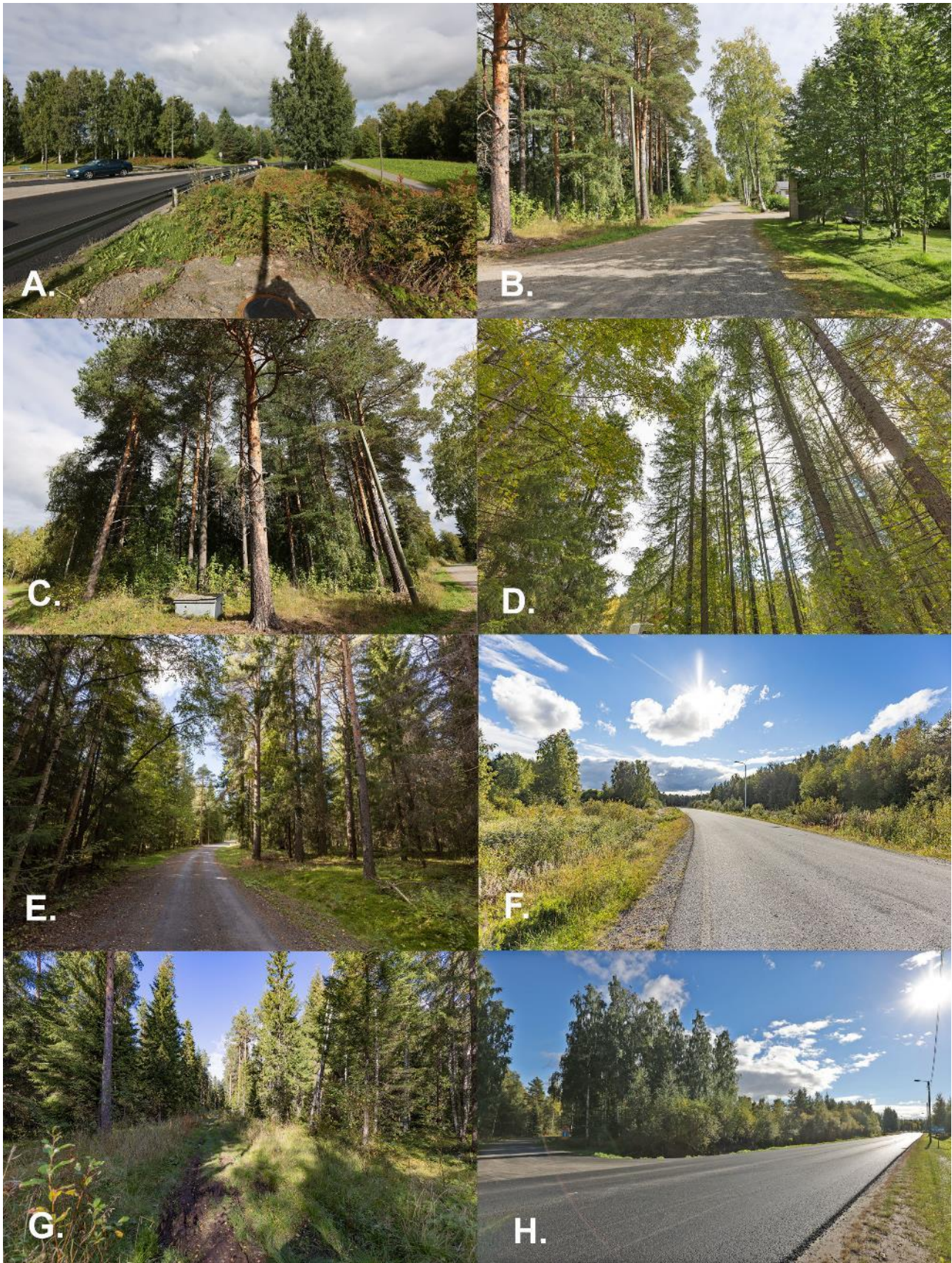
Kuva 17. Ylempi ilmakuva on vuodelta 1931 ja alempi 1971. Selvitysalueen rajaus on osoitettu punaisella viivalla.

MAISEMARAKENNE JA MAISEMAKUVA

Selvitysalue on pääosin metsää, jossa lehtipuuvaltaiset alueet sijoittuvat entisille peltoalueille. Asutus sijoittuu Liikasentien varteen ja Kivikankaankujan päässä on yksittäinen asuinpaikka. Alueen maasto on suhteellisen tasaista. Selvitysalue rajautuu kolmelta sivulta tiealueisiin. Selvitysalueella sijaitsee kaupungin ulkoilureitti, joka saapuu alueelle idästä ja kulkee pohjoisreunaan mutkitellen sekä uudempi osuus, joka saapuu alueelle kaakkoiskulmasta ja liittyy vanhempaan reittiin selvitysalueen keskellä.

Kuva 18. Selvitysalueen rajausta ortokuvassa vuodelta 2022. Kuvan 19 kuvanottopaikat on merkitty punaisilla nuolilla. Punaisen nuolen kärki osoittaa kuvanottopaikan ja nuolen suunta kuvan suunnan.

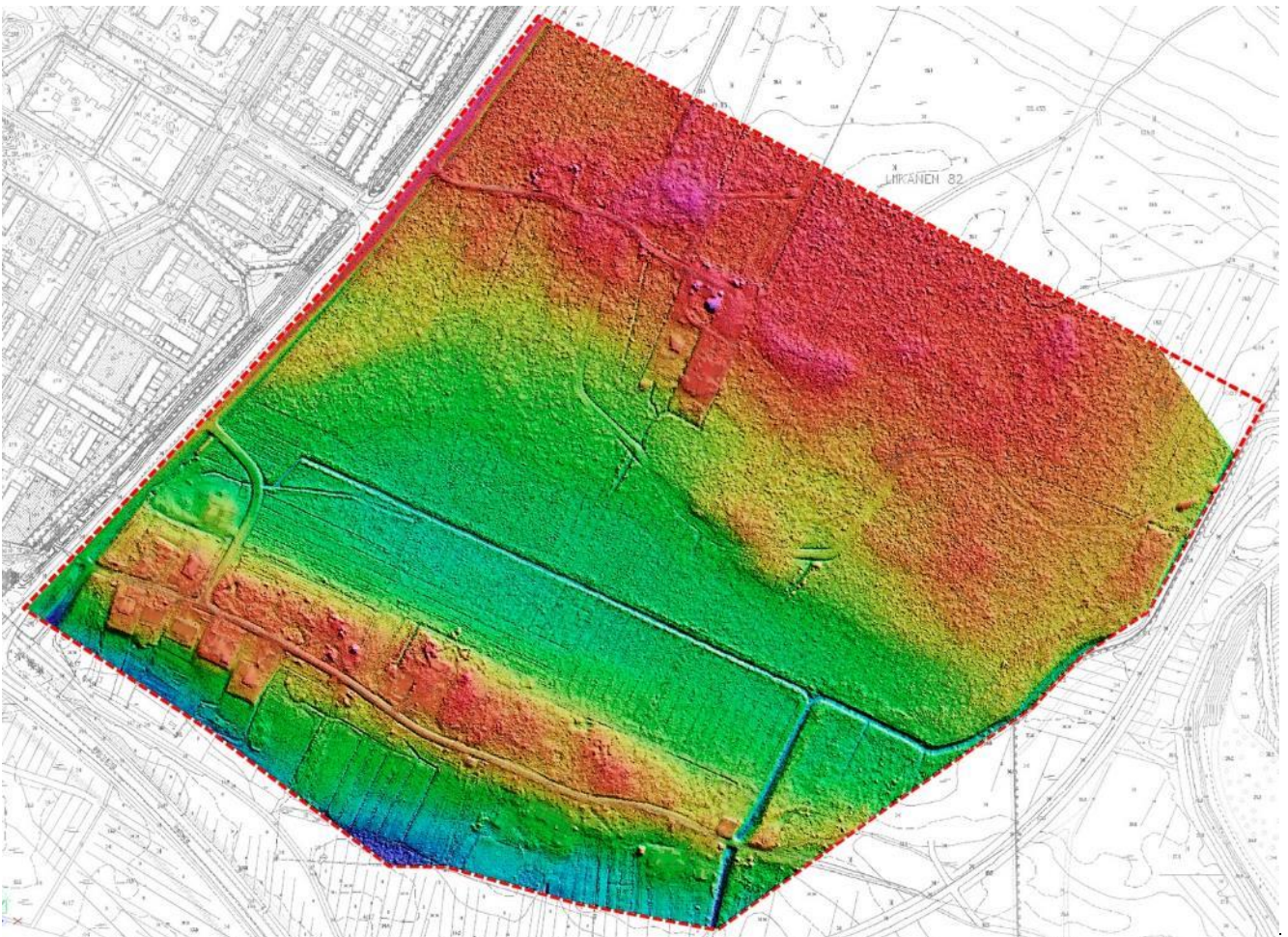
Kuva 19. Kuvia selvitysalueesta. Kirjaimet viittaavat kuvan x kuvanotto paikkoihin.

Liikasantien maisema on nykyisin tyypillinen haja-asutuksen katumaisema kuten kuvasta voi havaita 19 B ja 22. Tien varrella on ollut jo yli sata vuotta isompaa puustoa, joka ei kuitenkaan tule esille tiemaisemassa. Kulkijan on vaikea havaita tien asuinpaikkoineen olevan jopa lähes kaksisataa vuotta vanha. Tien varrelta löytyy joitain pieniä metsiköitä, jotka ovat yli satavuotiaita. Historiallisia kerrostumia ei ole paljoa havaittavissa. Asuinpaikat Liikasantien varrella ovat myös tyypillisiä haja-asutukselle. Pienenä poikkeuksena Liikasantien eteläpuoleiselle pihalle istutettu pieni lehtipuumetsikkö (kuva 19 D).

Alueen metsien puulajikartat ovat jonkin verran epätypillisiä. Tämä selittyy alueen peltomaiseman historialla, jossa entisiin peltoihin on sukkession myötä kehittynyt voimakkaasti lehtipuuvaltainen puusto. Peltojen välisillä selänteillä on taasen havupuuvaltaiset sekametsät, joita on hoidettu talousmetsinä (kuvat 18 ja 24).

MAASTONMUODOT

Selvitysalueen maanpinnan korkeustaso merenpinnasta on välillä +12 ja +22 metriä merenpinnan yläpuolella. Alue on luontaisesti suhteellisen tasaista. Alueella sijaitsee kaksi korkeampaa selännettä ja niiden välissä soistuva entinen peltolaakso, jossa 1800-luvulla on sijainnut pieni soistunut järvi. Selvitysalueen eteläreunalla oleva Liikasantie asuinpaikkoineen sijoittuu pienelle selänteelle, joka aikaisemmin oli avointen peltolaaksojen ympäröimä (kuvat 17 ja 20). Kuvasta erottuvat myös syvät kuivatusojat.

Kuva 20. Selvitysalueen sijainti maastonmuotojen suhteen. Maanpinnan korkeus on osoitettu väreillä sinisestä punaiseen.

Kuvassa 20 näkyy maaston korkeustaso kasvu kylmistä väreistä lämpimin, tumman sinisen osoittaessa alimman tason. Maanpinta nousee sinisestä vihreän ja keltaisen kautta punaiseen, joka osoittaa kuvan korkeimman maanpinnan tason. Kuva on laadittu Oulun kaupungin laseraineiston pohjalta. Laseraineistossa ei näy vielä uutta ulkoilureittiä (kuva 20).

VIHERALUEET

Selvitysalue on pääosin metsien peittämä. Selännealueilla on havupuuvaltainen sekametsä ja aikaisemmin peltoviljelyksessä olleet laaksomaiset alueet ovat metsittyneet lehtipuuvaltaisiksi metsiksi, joissa koivu on valtalaji. Lehtipuuvaltaiset metsät ovat suhteellisen nuorta puustoa. Ilmakuvassa vuodelta 1931 (kuva 17) näkyy satavuotta sitten Liikasentien läheisyydessä sijainneet kaksi varttuneemman puuston saareketta, joissa nykyisinkin on paikallisesti merkittävää puustoa.

Kuvassa 21 on vasemmalla Uuden Oulun yleiskaava 2030 sekä keskellä sitä varten laadittu Vilmo, Oulun viheralueverkosto ja luonnon monimuotoisuus -raportin viheralueverkosto sekä oikealla lähialueen ilmakuva. Selvitysalueen raja on näkyvä kuvan keskellä punaisella. Uuden Oulun yleiskaavassa 2030 selvitysalue on osoitettu pientalovaltaiseen asuntorakentamiseen ja Vilmossa rakentamiseen varatuksi alueeksi. Yleiskaavassa alueen itäpuolella kulkee urheilu- ja virkistyspalveluiden alue ja Vilmossa virkistysalue, jotka yhdistävät Pyykösjärven viheralueverkoston pohjoispuoleisiin laajoihin maa- ja metsätalousalueisiin. Ilmakuvassa näkyy selvitysalueen sijainti pohjoisen suunnasta Pyykösjärven saapuvassa vihervyöhykkeessä. Yleiskaavaan on merkitty ohjeellinen ulkoilun pääreitti alueen itäpuolelle. Vilmossa näkyy myös alueen reunassa olevat punaisella merkitty virkistysyhteyden tarve ja sinisellä merkitty vesistö ekologisen yhteytenä, joka sijoittuu alueen kuivatusojan kohdalle.

Kuva 21. Vasemmalla ote Uuden Oulun yleiskaavasta 2030 ja keskellä ote Oulun viheralueverkosto ja luonnon monimuotoisuus (Vilmo) viheralueverkostosta. Oikealla selvitysalue ilmakuvassa. Selvitysalueen raja on osoitettu punaisella viivalla.

Selvitysalueen merkitystä ulkoiluun osalta korostaa viereisen Ruskotunturin läheinen sijainti, alueelle rakennetut ulkoilua ja liikuntaa palvelevat keskeiset reitistöt sekä alueen keskeinen sijainti osana Pyykösjärvelle saapuvaa vihervyöhykettä. Tämän johdosta uudessa rakentamisessa tulee myös huomioida yleiskaavalliset laajemmat ulkoilun ja virkistyskysymykset.

Kuvan 21 ilmakuvasta näkyy selvitysalueen keskeinen sijainti nykyisessä pohjoisesta Pyykösjärvelle saapuvassa viheralueessa. Kasvillisuusvyöhyke rajoittuu reunoiltaan selvitysalueen sisälle. Ruskotunturi toimii hyvin ulkoilun ja virkistyskysymysten kannalta, mutta on liian rakennettu ekologisen vyöhykkeenä. Tämän takia tulee selvitysalueen sisällä tulisi turvata riittävä pohjois-etelä-suuntainen vihervyöhyke.

Selvitysalueen maiseman kannalta paikallisesti arvokkain puusto löytyy Liikasentien varresta. Alueen joidenkin puusaarekkeiden puuston ikä on yli sata vuotta. Isoin ja vanhin puusto erottuu kuvista 24 ja 25. Kuvassa 25 on puuston korkeus laskettu laserkeilausaineistosta. Siinä kasvillisuuden korkeus kasvaa violetista, sinisen ja vihreän kautta punaiseen. Punainen väri osoittaa yli 20 metriä korkean puuston. Korkeampaa puustoa sijaitsee saarekkeina Liikasentien varrella ja selvitysalueen pohjoispuoleisella metsäalueella. Näiden puusto on kuitenkin erityyppistä, koska metsän keskellä kasvava puu kasvaa voimakkaammin korkeutta ja on kapeampi kuin avoimemmalla alueella, Liikasentien varrella, kasvanut puu, joka kasvaa enemmän leveyttä ja rungon paksuutta. Kuvassa 22 näkyy puoliavoimilla alueella kasvanutta leveämpää puustoa.

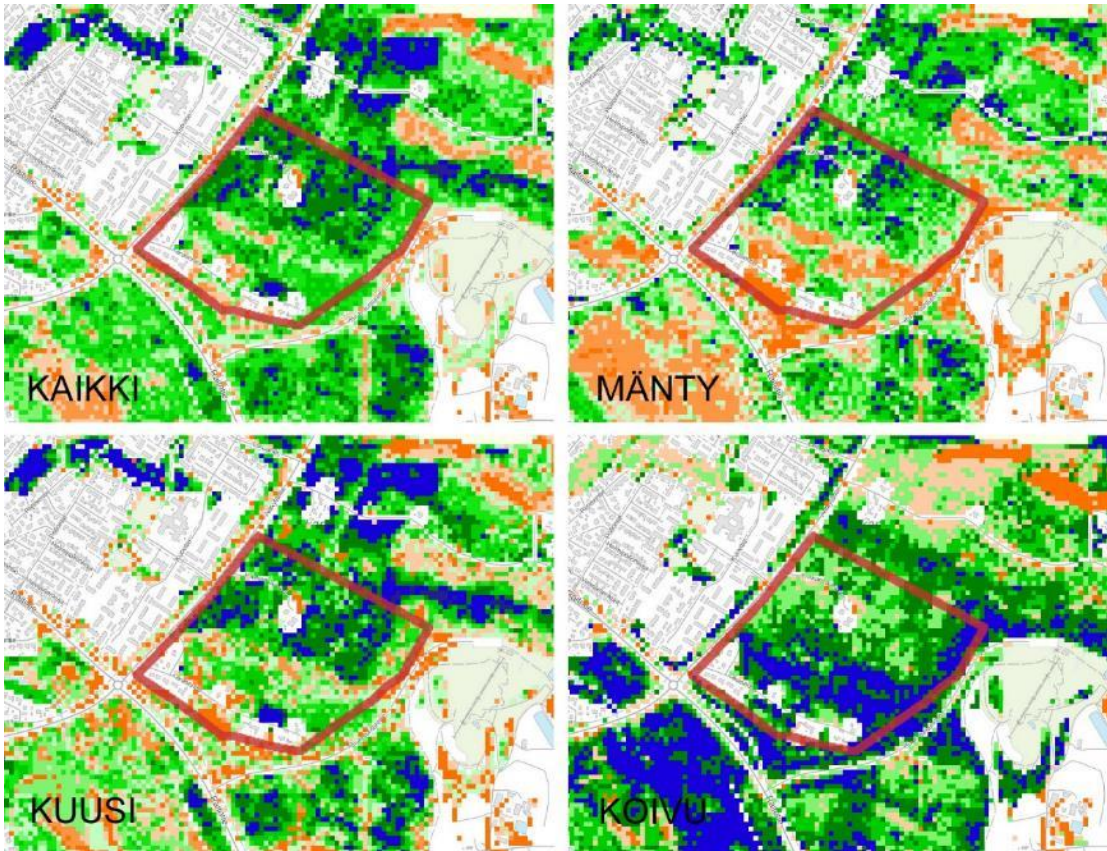

Kuva 22. Ilmakuva Liikasentietä pitkin kohti Ruskoa.

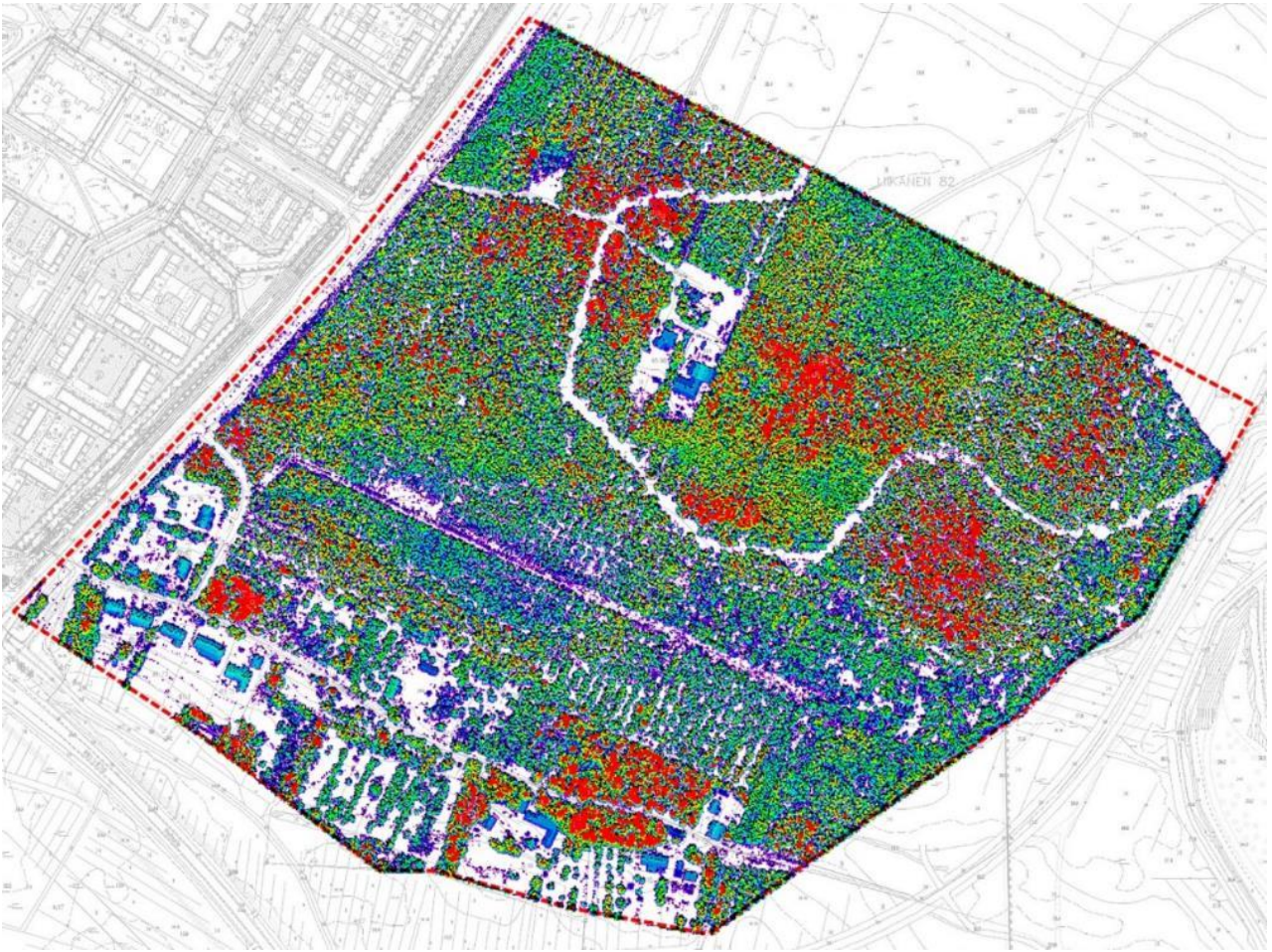
Liikasentiellä on kaksi merkittävämpää puustosaarekettä: länsireunassa Liikasenperäntien ja sen itäpuolella. Länsireunan saareke sijoittuu tien uuden liittymään johtavan pienen risteyksen kohdalla. Kuvista 19 B ja C sekä kuvasta 22 erottuu saarekkeen mäntypuuvaltainen metsäkuvio. Toinen merkittävämpi metsäkuvio sijoittuu Liikasenperäntien itäpäähän, jossa kuusivaltaisempi sekametsäsaareke levittäytyy tien kummallekin puolelle. Kyseiset saarekkeet näkyvät punaisina kuvassa 25 ja ne erottuvat myös kuvan 17 ilmakuva vuodelta 1931.

Kuva 23. Ilmakuvassa keskellä näkyy Liikasentien pohjoispuoleinen entinen peltoauea ja 1800-luvun vesistön sijainti. Taustalla näkyy Ruskotunturi.

Kuva 24. Puulajien esiintyminen. Puulajin määrä kasvaa oranssista vihreän kautta siniseen. Selvitysalueen raja kuvan keskellä on osoitettu punaisella viivalla.

Kuva 25. Puuston korkeus. Punaisella värillä erottuu yli 20 metriä korkea puusto.

YHTEENVETO JA SUOSITUKSET

Tämän luontoselvityksen viimeistelyssä on käytetty mahdollisuuksien mukaan 2024 ilmestynyttä Luontoselvitykset ja luontovaikutusten arviointi -oppaan 2. painoksen lähestymistapaa. Näin on tehty mm. luontokohteiden arvoluokittelussa.

KASVILLISUUS

Alue on ollut voimakkaan kulttuurivaikutuksen kohteena. Alueella on ollut vanhastaan niittytaloutta ja peltoviljelyä. Alue on ollut melko kosteaa. Pelto-ojitukset näkyvät vielä osittain ilmakuvissa, mutta vieressä olleen jäteaseman myötä vesitalous ohjattiin jo varhain Lopakka-osaan. Lopakka-osaan ollaan nyt suunnittelemassa kosteikkoaltaita ja liikuntareittejä. Jälkimmäisiltä on poistettu puustoa syksyllä 2022.

Alueesta noin puolet on asutusta tai uudestaan metsittyviä alueita. Ne ovat nyt ruohoisia koivikkoja ja pajupensaikkoja. Liikasantien eteläpuolella on asutuksen tuntumassa myös kulttuurivaikutteista lehtoisuutta. Toinen puoli koko alueesta on kuitenkin kuusivaltaisia tuoreita kankaita, korpimaisia soistumia ja rämettä. LUTU-luontotyyppiltään ensin mainittu on varttunutta havupuuvaltaista tuoretta kangasta soistumineen. Sen uhanalaisluokitus on vaarantunut (VU, Etelä-Suomi). Pohjoisosan räme on ohutturpeista kuivahtavaa isovarpurämettä, jonka uhanalaisluokitus on vaarantunut (VU, Etelä-Suomi). Soistumissa ja vaihettumisvyöhykkeillä on mosaikkimaisesti monen tyyppistä korpisuutta. Korpisuus on kuitenkin ollut väistyvä kehityssuunta.

Puusto on varsin tasaikäistä. Korkeuseroja on vähän. Muista metsiköistä iältään ja rakenteeltaan poikkeava on Liikasantien päässä oleva männikkö, jossa vanhojen mäntyjen alle on syntynyt varttunut kuusikko.

Luonnonsuojelulain (9/2023) tai vesilain perusteella (587/2011) suojeltuja luontotyyppisiä alueita ei havaittu. Metsälain tarkoittamia erityisen tärkeitä elinympäristöjä alueelta ei havaittu eikä niitä ole siellä myöskään Metsäkeskuksen avoimen datan mukaan (esim. Paikkatietoikkuna).

Alueelta ei ole havaittu eikä sinne ole tallennettu uhanalaisia, silmälläpidettäviä tai rauhoitettuja kasvilajeja. Haitallisena vieraslajina on tämän selvityksen maastotöiden jälkeen (v. 2003) alueelta ilmoitettu komealupiini kahdesta paikasta (Laji.fi 17.3.2025).

ELÄIMISTÖ

Alueen kuusikoissa tehtiin liito-oravaselvitys, ns. papanatarkastelu, 9. ja 15.5.2022. Merkkejä liito-oravista ei havaittu, mutta koko kuusivaltaista sekametsäistä aluetta ja Liikasantien männikköä pidetään potentiaalisena liito-oravahabitaattina tietyin rajoituksin. Metsä on yleensä hiukan nuorta, kolopuita ja erityisesti haapaa on niukasti, mutta alue voisi lähitulevaisuudessa olla sopiva liito-oravan lähimetsä. Eniten haapaa on Liikasantien tuntumassa. Kaakkoiskulman haavikkoa esitetään säästettäväksi. Nyt se saattaa olla uhattuna kaivettavien kosteikkojen läjityksen takia. Läjityksille olisi ehkä löydettävissä tilaa muualtakin lähistöltä.

Alueella järjestettiin pienimuotoinen lepakkotarkastelu neljän tallentavan passiividetektorin avulla. Niillä seurattiin lepakkoliikennettä 27.-29.6. lähinnä Liikasantien tuntumassa. Ohilentoja tavoitettiin neljältä paikalta yhteensä viisi. Selvityksessä oletettiin, että Liikasantien vanha asutus saattaisi tarjota levähdys- ja lisääntymispaikkoja pohjanlepakoille. Näiden havaintojen perusteella aluetta pidettiin lepakkojen käyttämänä alueena.

Tämän työn palautteessa työn tilaajalta saatiin 13.3.2025 tieto, että Liikasantien varressa on palaneen saunan vanha piippu, ”joka toimii geokätkönä ja lepakoiden sekä lintujen asuinpaikkana”. Karttapiirroksen mukaan se on hyvin lähellä tässä työssä A detektorin sijoituspaikkaa. (Kuva 5). Tämä asettaa lepakkohavainnot uuteen valoon, ja alueella on syytä tehdä varsinainen lepakkoselvitys. Pohjanlepakko on EU:n luontodirektiivin IV-liitteen laji ja se kuuluu Suomessa esiintyviin Euroopan unionin tiukkaa suojelua edellyttäviin eliölajeihin (LSA 2023/1066, liite 7).

Pohjanlepakko on myös luonnonsuojelulain (LSL 2023/9) nojalla rauhoitettu laji. Mainittakoon, että 2023 on ilmestynyt uusi lepakkoselvitysten ohjeistus. Tätä selvitystä tehdessä käytettiin vielä aiempaa ohjeistusta vuodelta 2012.

Selvitysalueelta tavattiin linnustossa yksi erittäin uhanalainen laji (hömötiainen), kaksi vaarantunutta (pyy ja töyhtötiainen) ja kaksi silmälläpidettävää lajia (västäräkki ja harakka). Lisäksi lajitietokannoissa oli tallennettu havainto pyystä selvitysalueen sisällä. Linnusto oli laji- ja parimäärältään runsas. Niihin vaikuttavat alueen monipuolinen biotooppijakauma, jossa on havumetsiä, lehtimetsiä, sekametsiä ja harvaan asuttua aluetta ja niiden reheviä lähiympäristöjä, lisäksi puusto on eri-ikäistä ja monilajista.

Lintujen elinympäristöjen kannalta määritettiin arvokkaiksi selvitysalueen pohjoisosan yhtenäinen, varttunut havumetsä ja kaakkoisosassa sijaitseva sekametsä. Suosituksena on, että näillä kummallakaan metsäalueella ei tehdä hakkuita. Suomen ympäristökeskuksen Zonation-analyysin perusteella selvitysalueen metsillä on yleisesti suurempi arvo metsäalueiden monimuotoisuudelle kuin lähialueen metsillä. Lisäksi selvitysalueen metsien ekologiset yhteydet muodostavat metsien monimuotoisuudelle tärkeän jatkumon sen etelä- ja pohjoispuolisille alueille.

Selvitysalueen pohjoisosan alueella on runsaan havupuuston lisäksi jonkin verran myös keskikokoista koivua ja hieman haapaa, mutta vähän lahoppuuta. Lahoppuun määrä voi lisääntyä, kun lehtipuut alkavat kuolla. Tällä alueella havaittiin uhanalaisista lajeista hömötiainen (2 pesivää paria!), töyhtötiainen ja harakka. Lisäksi metsäalueella havaittiin useita havumetsien lajeja, myös kolopesijöitä (kirjosieppo, sinitäinen ja talitiainen), jotka hyötyvät ainakin alueelle laitetuista pesimäpöntöistä ja käyttävät hömö- ja töyhtötiaisen tapaan luonnonkoloja. Tämä alue on osa ekologista metsäyhteyttä, joka jatkuu pohjoiseen, itään ja kaakkoon. Yhtenäiset metsäalueet ovat tärkeitä etenkin varttuneita metsiä vaativille hömö- ja töyhtötiäiselle, jotka ovat vähentyneet tällaisten metsien pinta-alojen vähetessä ja pirstaloituessa erillisiksi metsäsaariksi.

Selvitysalueen kaakkoisosassa sijaitsevassa sekametsässä havaittiin pyy kahdella eri laskentakerralla. Lisäksi havainto v:lta 2019 oli tallennettu keskiosalle. Lajille sopivaa ympäristöä on myös itään Ruskotunturintiehen asti. Lisäksi tien eteläpuolelta (selvitysalueen ulkopuolelta, uuden ulkoilureitin varrelta) kuului pyyn soidinääntä ja sinne oli tallennettu myös havainto v:lta 2023. Pyyn reviirin koko on tavallisesti muutamasta hehtaarista kahteenkymmeneen hehtaariin. Ruskotunturintien pohjoispuolella sopivaa pyybiotooppia on ainakin 3 ha ja eteläpuolella karttatarkastelun perusteella vähintään saman verran, joten kyseessä on todennäköisesti kaksi eri reviiriä.

Kaakkoisosan sekametsässä oli useita muitakin lintulajeja, kuten kolopesijät sinitäinen ja kirjosieppo. Metsässä on runsaasti koivua ja siitä voi tulevaisuudessa kehittyä lehtilahoppuuta. Suosituksena on, että tässä metsikössä ei tehdä hakkuita, sillä ne heikentävät etenkin tiheiköissä viihtyvän pyyn elinmahdollisuuksia. Laji on paikkauskollinen laji ympäri vuoden. Se voi viettää koko elämänsä muutaman hehtaarin alueella, jos siellä on kuusitiheikköjä suojana ja ravintopuina runsaasti leppää ja koivua sekä kasvillisuudessa etenkin mustikkaa. Näitä kaikkia rakennepiirteitä löytyy kaakkoisosaan rajatulla alueella.

LUONTOKOhteiden ARVOLUOKITTELU 2025

Tämän työn maastotyöt ja raportin ensimmäinen luonnos tehtiin 2022. Silloin ei vielä ollut vakiintuneessa käytössä ns. LUOPAS-oppaan 4-portainen arvoluokitus. Arvoluokitus esitetään tässä edellä esitetyn suositusten mukaisena.

Luokka 1: Lainsäädännöllä turvatut kohteet

- Pohjanlepakon mahdollinen levähtämis- ja lisääntymispaikka. Edellyttää lisäselvityksiä.
- Perustelu: EU:n luontodirektiivin IV-liitteen laji, Euroopan unionin tiukkaa suojelua edellyttävä eliölaji (LSA 2023/1066, liite 7)

Luokka 2: Erityisen tärkeät kohteet

- Ei ole

Luokka 3: Monimuotoisuutta turvaavat kohteet

- Ekologisen verkoston kannalta tärkeä kohde
- Luontotyyppi- ja lajiesiintymien muodostamat muut kokonaisuudet: hömötiaisen (EN), töyhtötiaisen (VU) ja pyyn (VU) elinympäristönä varttunut tuore kangas (VU) ja sen soistumien mosaiikki

Luokka 4: Monimuotoisuutta tukevat kohteet

- Kaakkoiskulman sekametsä ja haavikko pyyn (VU) elinympäristönä

MAISEMA

Selvitysalueella ei ole maisemallisesti tai kulttuurillisesti arvokkaita inventoituja kohteita. Suurin osa alueesta on mänty- tai koivuvaltaista sekametsää. Alueella on Liikasenperäntien varrella kaksi paikallisesti merkittävämpää metsäsaarekettä, jossa on vanhempaa ja järeämpää puustoa. Aleen aikaisemmat laajat avoimet peltoaukeat ovat nykyisin umpeenkasvaneet, eikä alueelta avaudu nykyisin merkittäviä näkymiä. Alueen vanhinta maisemallista kerrostumaa edustaa Liikasenperäntien tielinjaus.

Alueen itäpuolelle, runkotunturin länsireunaan, on yleiskaavassa osoitettu ulkoilun ja virkistyspalveluiden vyöhyke. Alue on Ruskotunturin kohdalla voimakkaasti rakennettua ympäristöä teineen, kulkuyhteyksineen ja liikunta ja virkistyspalveluineen. Alueen virkistys ja liikuntapalveluita kehitetään myös edelleen. Tämän johdosta Pyykösjärven itäreunalle kulkevalle ekologiselle yhdyskäytävälle tulisi osoittaa selvitysalueen sisältä pohjois-etelä -suuntainen vyöhyke. Selvitysalueella on keskeisiä virkistysarvoja, joista esimerkiksi virkistysreitit ja -yhteydet tulee huomioida myös jatkosuunnittelussa.

Liikasenperän tien varrella olevat paikallisesti merkittävämmät metsäsaarekkeet tulisi säilyttää puustoisina ja hoitaa niin että paikallisesti merkittävämpi puusto säilyy. Samalla säilytetään myös pieni osa historiallisen Liikasenperäntien tiemaisemaa.

LÄHDELUETTELO

Tietokannat

Laji.fi. Suomen lajitietokeskus.

Haku 28.9.2022: kaikki Liikaseperän kasvilajit, sis. putkilokasvit ja sammaleet. Excel-
taulukko, Natans Oy, arkisto.

Haku 12.3.2025: uhanalaiset ja silmälläpidettävät lajit 12.3.2025, kaikki eliöryhmät.
Linkki hakuun:<http://tun.fi/HBF.102854?locale=fi>

Haku 18.3.2025: pohjanlepakko Oulun Ruskossa. Havaintojen tekstissä kerrotaan,
että havaintoja on 10 vuoden ajalta Ruskonniityltä. Havainnot on kuitenkin
karkeistettu.

Linkki hakuun:

<https://laji.fi/observation/list?target=MX.46253&finnishMunicipalityId=ML.593&polygo>

nId=190712

Haku 28.3.2025: uhanalaiset ja silmälläpidettävät linnut. Linkki hakuun: Selaa havaintoja | Suomen Lajitietokeskus. Haun rajauksena ovat selvitysalueen rajausta, havaintojen tarkkuus 50 m, uhanalaiset ja silmälläpidettävät lajit.

Muut lähteet

Hyvärinen, E., Juslén, A., Kemppainen, E., Uddström, A. & Liukko, U.-M. (toim.). 2019. Suomen lajien uhanalaisuus – Punainen kirja 2019. Ympäristöministeriö & Suomen ympäristökeskus, Helsinki. 704 s. <http://hdl.handle.net/10138/299501>

Kontula, T. & Raunio, A. (toim.). 2018b. Suomen luontotyyppien uhanalaisuus 2018. Luontotyyppien punainen kirja – Osa 2: Luontotyyppien kuvaukset. Suomen ympäristökeskus & ympäristöministeriö, Helsinki. Suomen ympäristö 5/2018. 925 s. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-11-4819-4>.

Luontoselvitykset ja luontovaikutusten arviointi – opas tekijälle, tilaajalle ja viranomaiselle. 1. painos 2021 ja 2. p. 2023. Suomen ympäristökeskuksen raportteja 43 | 2023.

Luontotyyppien punaisen kirjan verkkopalvelu:
<https://luontotyyppienuhanalaisuus.ymparisto.fi/lutu/#/>

Monilähteisen valtakunnan metsien inventoinnin (MVMI) kartta-aineisto 2021, Paikkatietoikkuna.

Oulun viheralueverkosto ja luonnon monimuotoisuus (Vilmo).
https://www.ouka.fi/sites/default/files/attachments/VILMO_loppuraportti_muokattu.pdf

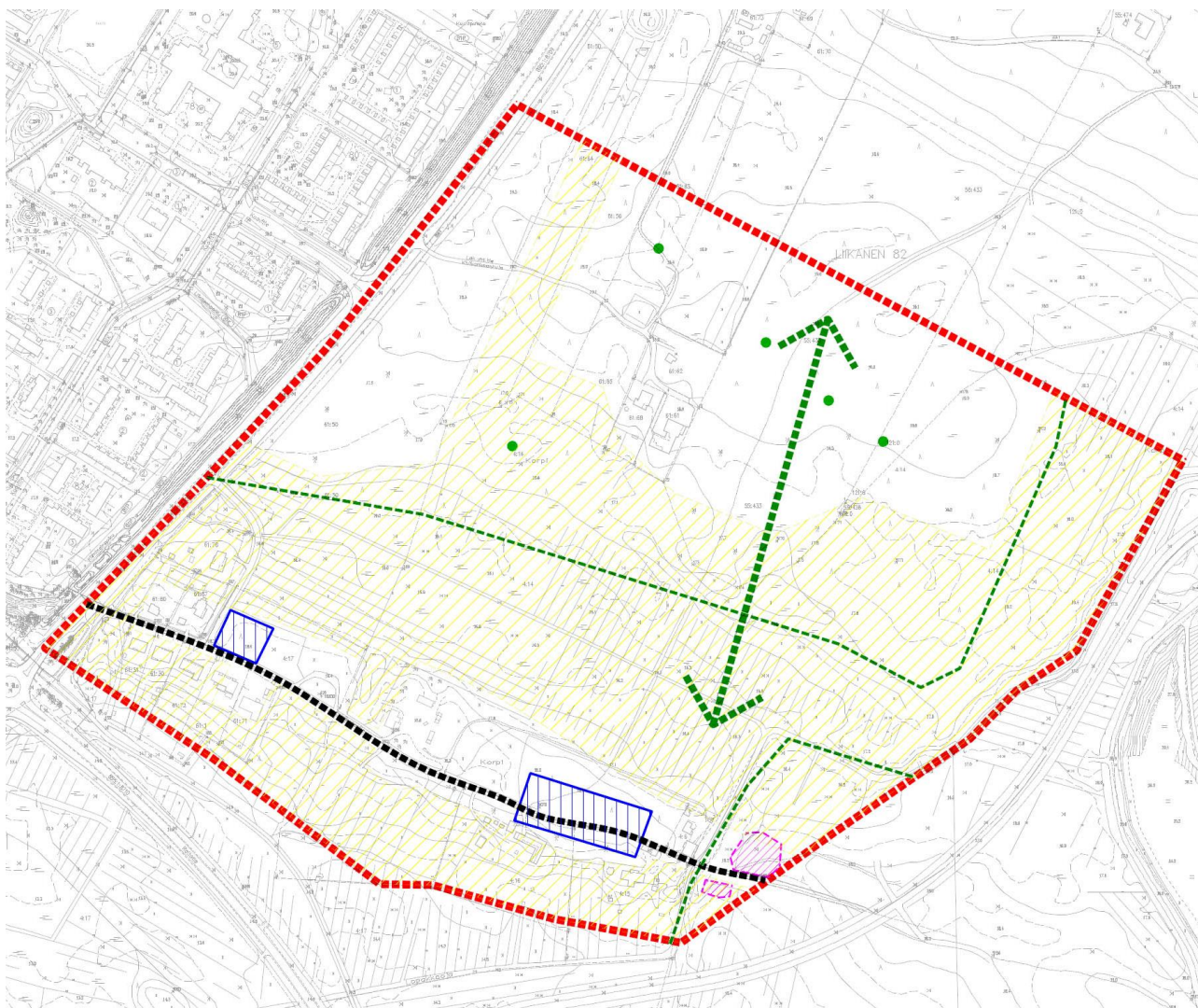
Suomen lepakkotieteellinen yhdistys ry: Lepakkokartoitusohje 2023. Suomen lepakkotieteellisen yhdistyksen suosituksia lepakkokartoitusten tekijöille, tilaajille ja kartoitustietoja käyttäville viranomaisille.

Suomen lepakkotieteellinen yhdistys ry:n suositus lepakkokartoituksista luontokartoittajille, tilaajille ja viranomaisille. 2012

Tiira.fi. Lintutietopalvelu. BirdLife Suomi ry. Haku 28.3.2025: Lintuhavainnot ajalta 1.1.2010–1.1.2025 ja tällöin pesintäajalta 1.4.–30.6. välisenä aikana.

Uuden Oulun yleiskaava. <https://www.ouka.fi/suunnitelmat-ja-hankkeet/uuden-oulun-yleiskaava>

Väre, H., Ulvinen, T., Vilpa, Erkki, Kalleinen, Lassi: Oulun kasvit Piimäperältä Pilpasuolle. Oulu 2005.

MERKKIEN SELITYKSET

● UHANALAINEN LINTU

HAAVIKKO

ENTINEN AVOIN
PELTOMAISEMA

VANHAN LIIKASENPERÄNTIEN
LINJAUS

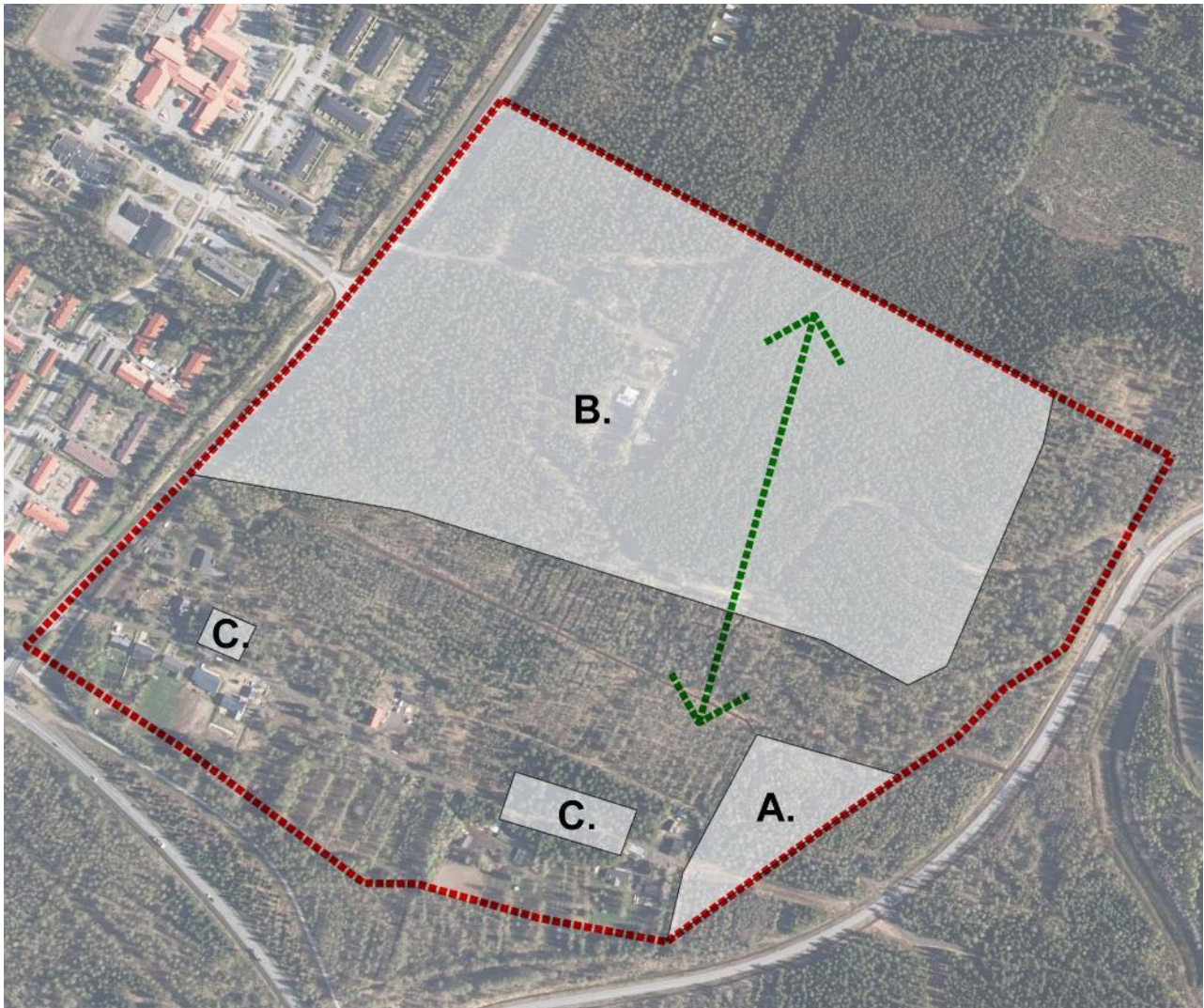
VIHERYHTEYSTARVE

EKOLOGISEN ALUEEN
RAJA

MAISEMAN KANNALTA
PAIKALLISESTI ARVOKAS
PUUSTO

SELVITYSALUEEN RAJA

Kuva 16. Analyysin yhdistelmäkartta.

MERKKIEN SELITYKSET

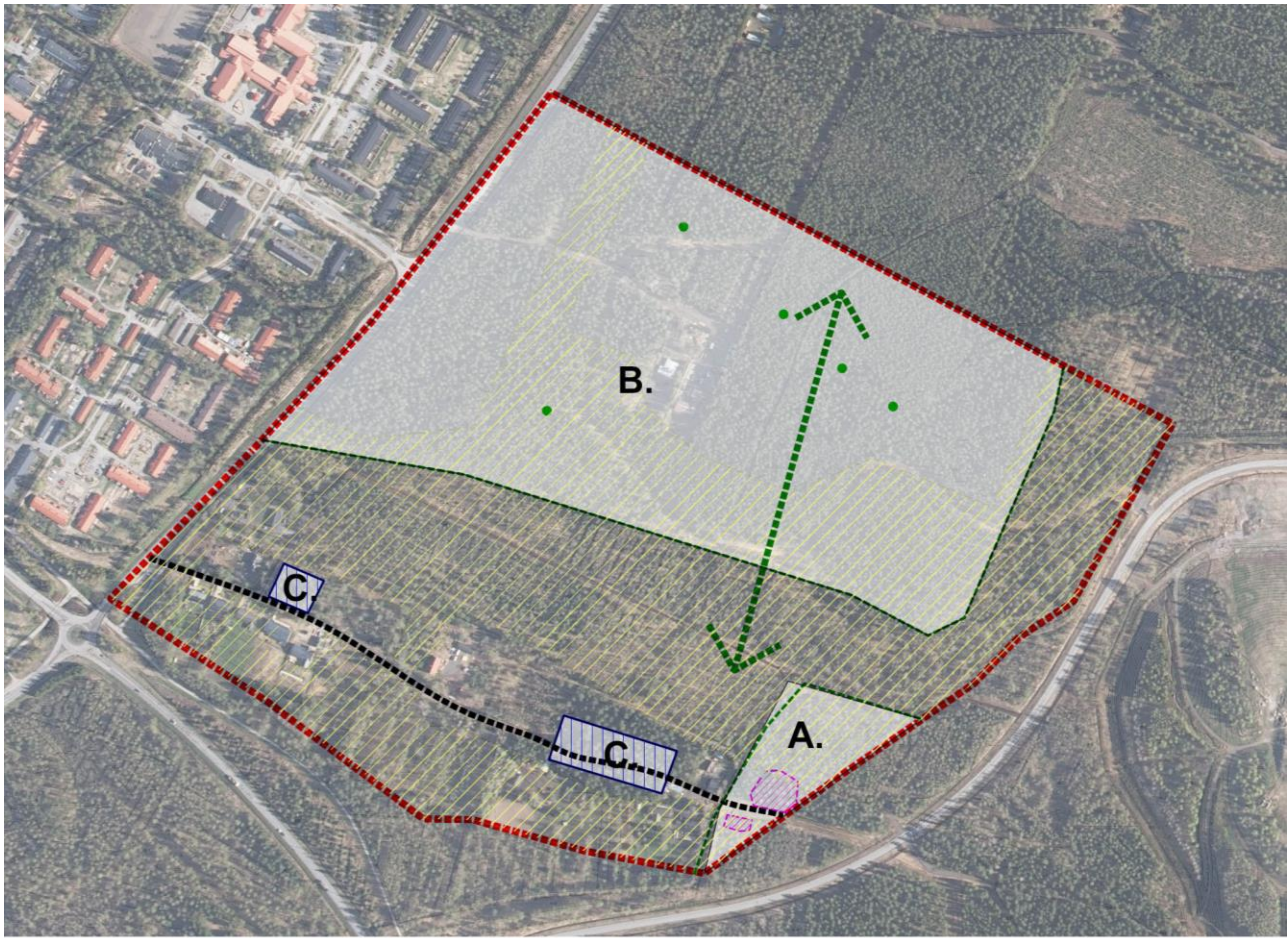
A. ALUE SOVELTUU HUONOSTI
RAKENTAMISEEN

B. ALUEEN RAKENTAMISESSA
TULEE HUOMIOIDA
SEN LUONNONARVOT.

C. ALEEN PAIKALLISESTI
TÄRKEÄ PUUSTO TULEE
SÄILYTTÄÄ

VIHREÄLLÄ NUOLELLA ON
OSOITETTU EKOLOGINEN
YHTEYSTARVE

Kuva 17. Suositukset

MERKKIEN SELITYKSET

	UHANALAINEN LINTU		VIHERYHTEYSTARVE
	HAAVIKKO		EKOLOGISEN ALUEEN RAJA
	ENTINEN AVOIN PELTOMAISEMA		MAISEMAN KANNALTA PAIKALLISESTI ARVOKAS PUUSTO
	VANHAN LIIKASENPERÄNTIEN LINJAUS		SELVITYSALUEEN RAJA

SUOSITUKSET

A. ALUE SOVELTUU HUONOSTI
RAKENTAMISEEN

B. ALUEEN RAKENTAMISESSA
TULEE HUOMIOIDA
SEN LUONNONARVOT.

C. ALEEN PAIKALLISESTI
TÄRKEÄ PUUSTO TULEE
SÄILYTTÄÄ

VIHREÄLLÄ NUOLELLA ON
OSOITETTU EKOLOGINEN
YHTEYSTARVE

Kuva 18. Analyysin ja suositusten yhdistelmäkartta.